

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

на тему: Теоретико-методичні та практичні аспекти обліку і контролю
розрахункових операцій

Виконала:

Шаповал Лариса Павлівна

здобувач спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Довжик Олена Олександрівна

доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Хворост Галина Володимирівна

головний бухгалтер

Сумське обласне комунальне підприємство
«Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та
промисловості»»

Суми – 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

Затверджую:

М.І. Гордієнко

« ____ » _____

2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Шаповал Ларисі Павлівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Теоретико-методичні та практичні аспекти обліку і контролю розрахункових операцій

2. База практичного дослідження: Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»

керівник роботи **Довжик Олена Олександрівна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

11.01. 2023 р. № 51-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 12 грудня 2023 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

основа та принцип роботи на підприємстві; первинні та зведені документи; зведені та аналітичні облікові реєстри; статутні та установчі документи; фінансово-статистична та податкова звітність; юридична та податкова звітність; первинні документи; законодавчі та нормативні акти з питань бухгалтерського обліку та оподаткування, формування показників звітності; законодавство з питань бухгалтерського обліку, оподаткування та формування показників звітності.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

характеристика; вид діяльності; основний напрямок діяльності підприємства; теоретичні основи фінансового результату на досліджуваному підприємстві; дослідження законодавчо-нормативної бази та інформаційного забезпечення за темою; підбір та аналіз наукової літератури за темою дослідження; виявлення особливостей роботи Сумського обласного комунального підприємства "Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2022 р. - січень 2023 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2023 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	01-04 грудня 2023 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	04-08 грудня 2023 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	08 грудня 2023 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	08-13 грудня 2023 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	14-15 грудня 2023 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Лариса ШАПОВАЛ

Керівник роботи

Олена ДОВЖИК

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНІК

Кваліфікаційна робота допущена до
захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і
менеджменту

Маргарита ЛИШЕНКО

Анотація

Шаповал Л.П. Теоретико-методичні та практичні аспекти обліку і контролю розрахункових операцій. – Рукопис

Кваліфікаційна робота на здобуття ОС «Магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», Сумський національний аграрний університет, Суми, 2023 р.

Метою написання кваліфікаційної роботи являється дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку і контролю розрахунків по розрахункових операціях, результати підприємства та використання його показників в управлінні, дебіторські та кредиторські заборгованості, а також розробка шляхів удосконалення ефективних методичних прийомів, нових інструментів обліку, використання яких гарантує високий рівень контролю за повнотою формування дохідної частини кошторису установи та цільовим використанням установою коштів.

В кваліфікаційній роботі: визначити призначення Звіту про теоретико-методичні і практичні погляди (аспекти) обліку і контролю розрахунків по кредитних операціях, фінансову та господарську діяльність на СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості», визначити інформаційне забезпечення і порядок формування показників Звіту про дослідження та обґрунтування.

Для написання кваліфікаційної роботи використовувалась інформаційна база офіційно оприлюднених документів підприємства СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості», нормативно-правові акти, наукові статі та інші видання вітчизняних та зарубіжних дослідників; власні розрахунки, дослідження та спостереження з проблем формування, подання та Наукова робота складається із трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків та вступу.

Ключові слова: облік, контроль, розрахунки, дебіторські заборгованість, кредиторські заборгованість.

Abstract

Shapoval L.P. Theoretical, methodological and practical aspects of accounting and control of settlement operations. - Manuscript

Qualifying work for the Master's degree in the specialty 071 "Accounting and taxation", Sumy National Agrarian University, Sumy, 2023.

The purpose of writing the qualification work is to study the theoretical and practical aspects of drawing up a Report on the theoretical, methodological and practical aspects of accounting and control of calculations on credit transactions, the results of the enterprise and the use of its indicators in management, receivables and payables, as well as the development of ways to improve effective methodological techniques, new tools accounting, the use of which guarantees a high level of control over the completeness of the formation of the income part of the institution's estimate and the institution's targeted use of funds.

The task of the qualification work: to determine the purpose of the Report on theoretical, methodological and practical views (aspects) of accounting and control of calculations on credit transactions, financial and economic activity at the SOKP "Fund for investment of social sphere and industry objects", to determine the information support and the procedure for forming the indicators of the Report about research and justification.

To write the qualification work, the information base of officially published documents of the SOKP enterprise "Fund for investment of objects of the social sphere and industry", normative legal acts, scientific articles and other publications of domestic and foreign researchers was used; own calculations, research and observations on the problems of formation, presentation and The scientific work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used literature and appendices.

Keywords: accounting, control, calculations, receivables, payables.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	9
1.1 Економічний зміст та функції розрахункових операцій	9
1.2 Нормативно-правове регулювання обліково-контрольного процесу розрахункових операцій	16
1.3 Теоретико-методологічні засади організації обліково- контрольного процесу розрахункових операцій	24
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В СОКП «ФОНД ІНВЕСТИВАННЯ ОБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ»	33
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства «СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»	33
2.2 Організація обліку розрахункових операцій	43
2.3 Вдосконалення обліку розрахункових операцій	46
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА РОЗРАХУНКОВИМИ ОПЕРАЦІЯМИ	52
3.1 Напрями контролю за розрахунковими операціями	52
3.2 Система внутрішнього контролю підприємства	55
3.3 Вдосконалення проведення контролю за розрахунковими операціями	59
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах діяльність підприємства здійснюють у розрахункових взаєминах з іншими підприємствами чи організаціями й фізичними особами. Ці розрахунки пов'язані з формуванням основних засобів і оборотних коштів, реалізацією виробленої продукції і наданням послуг, розподілом прибутку, розрахунками з фінансовими органами, а також з органами соціального страхування і соціального забезпечення. Дебіторська та кредиторська заборгованість мають значний вплив на фінансову стабільність підприємства і тому є важливою частиною цих розрахунків.

Ступінь розробленості питання. Аналіз понять "дебіторська заборгованість" та "кредиторська заборгованість" у фаховій літературі свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення цих термінів. У різних авторів визначення цих термінів різняться. Детально розкривають процес грошових розрахунків такі автори, як: Н.С. Акімова [3], І.А. Бержанір [7], О.О. Любар [16], Т.О. Меліхова [17], А.М. Савченко [25], М.П. Хохлов [27], Л.В. Кручак [14], А.С. Корджиєв [15] докладно висвітлено сутність і структура грошових розрахунків підприємства.

Незважаючи на певний прогрес у дослідженні, існує недостатньо вивчених питань, що підкреслює актуальність даного дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні теоретико-практичних аспектів обліку і контроль розрахункових операцій відповідно до національних стандартів та розробленні пропозицій щодо їх вдосконалення.

Завдання дослідження. У дослідженні в кваліфікаційній роботі було визначено завдання, які мають як теоретичний, так і практичний характер: дослідити сутність і поняття обліку і контролю розрахункових операцій; охарактеризувати нормативно-правове регулювання з важливої теми дослідження; розглянути актуальні питання обліку і контролю розрахункових операцій; організаційно-практичні аспекти обліку;

проаналізувати організаційно-економічну характеристику комунального підприємства; дослідити організаційно-практичні аспекти обліку; запропонувати напрями вдосконалення обліку; розглянути організаційні засади контролю розрахункових операцій; запропонувати пріоритетні напрями вдосконалення контролю за розрахунковими операціями.

Методи дослідження. Дослідження базується на діалектичному методі пізнання та використовує різні загальнонаукові методи, такі як спостереження, порівняння, абстракція, індукція і дедукція, вимірювання взаємозв'язків, аналіз та синтез, історичний і логічний підходи, узагальнення.

Об'єктом дослідження є теоретико-практичні аспекти обліку і контролю на базі СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів обліку і контролю розрахункових операцій.

Інформаційна база дослідження: документація підприємства, яка була надана для аналізу, статті, вебінари з досліджуваного питання, результати міжнародних та відчизняних наукових конференцій.

Наукова новизна дослідження полягає у вдосконаленні теоретичних та практичних аспектів щодо обліку і контролю розрахункових операцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наданні пропозицій та рекомендацій, що описані в кваліфікаційній роботі для вдосконалення обліку і контролю розрахункових операцій.

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки», яка відбулася 13 – 14 квітня 2023 р., в Українському державному університеті м. Дніпро. Та на II Міжнародної

науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації», яка відбулася 16.11.2023р. м. Суми.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Об'єм кваліфікаційної роботи складає 71 сторінок, список використаної літератури містить 36 джерел на 5 сторінках, створено 8 таблиць, 10 рисунків та 5 Додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1 Економічний зміст та функцій розрахункових операцій

У теперішніх час підприємства під час своєї діяльності встановлюють розрахункові відносини з іншими підприємствами, організаціями. Ці розрахунки стосуються формування основних фондів і оборотних коштів, реалізації вироблених товарів і надання послуг, видачу прибутку, розрахунків фінансових установ і установ соціального страхування і соціального забезпечення. Також підприємство встановлює розрахункові відносини з фізичними особами (наприклад для господарських цілей). Розрахунки готівкою - господарські розрахунки, реалізована продукція (товари, виконані роботи, надані послуги) та операції підприємців і фізичних осіб, що не реалізацією товарів, робіт, послуг, іншого майна. Слід мати на увазі, що основним елементом, який забезпечує налагоджений процес господарської діяльності, є розрахунки з торговими партнерами. Створення повної, достовірної та правдивої інформації про розрахунки з іншими підприємствами (організаціями), забезпечення підприємства інформацією, необхідною для всіх користувачів (зовнішніх і внутрішніх), перевірка договірних відносин наприкінці фінансового року. Між торговими партнерами постійний контроль це - основне завдання бухгалтерського обліку. Ми вважаємо, що підґрунтям проведення розрахунків, які відбуваються між контрагентами є система взаємовідносин саме між ними (рис. 1.1).

Ми виділили основні об'єкти обліку розрахунків між підприємствами:

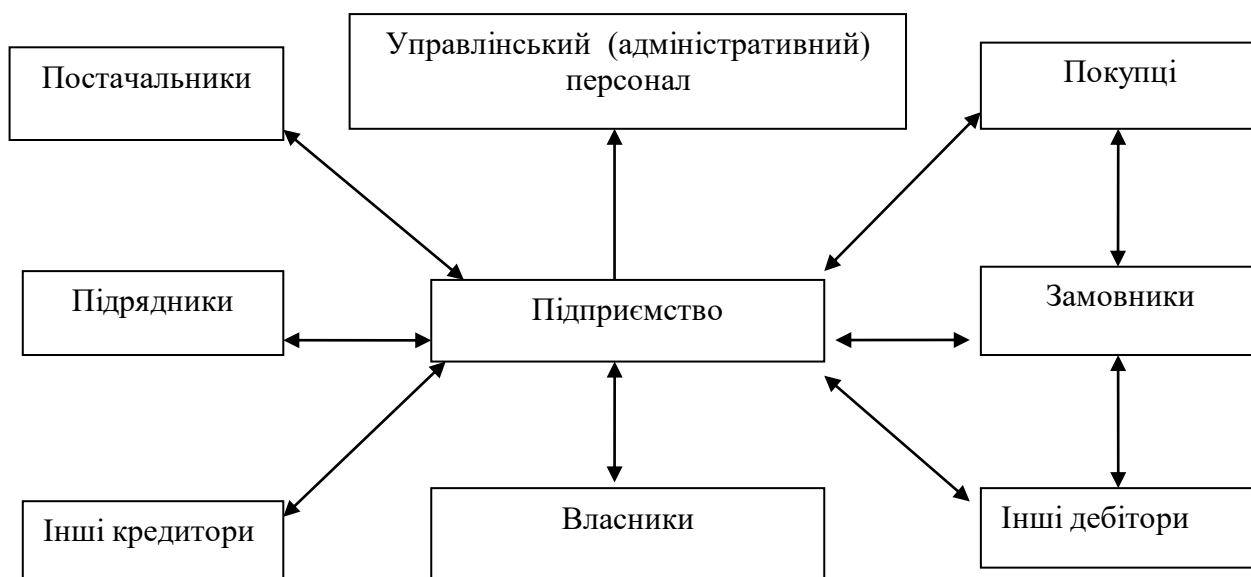

Рисунок 1.1 - Система відносин, яка формує суть взаємних операцій підприємства

**Джерело: Узагальнено автором на основі діяльності СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості».*

- господарські операції між розрахунками підприємств;
- активи, що надійшли на рахунок від постачальника;
- виконана (надані) робота та послуга;
- кошти, які були перераховані за борговим зобов'язанням;
- зобов'язання за несплачені активи, послуги, роботу.

Правильний вибір способів і методів подання основної бухгалтерії, заповнення реєстру бухгалтерського обліку та аналіз фінансових показників є частиною організації обліку міжпідприємських розрахунків [6]. Таким чином, на організацію розрахунків між компаніями впливають форми розрахунків, формування карток, створених для кожного контрагента, порядок первинних документів (бухгалтерія), управління розрахунками з контрагентами і т. д.. Ми так розуміємо. Ми також хотіли б зазначити, що (на нашу думку) форма розрахунків між торговими партнерами повинна бути встановлена в письмовому договорі, підписаному двома сторонами, які

беруть участь у підписанні. Також до договору можуть бути додані додаткові умови, що містять додаткову інформацію для розрахунку.

Організаційне врегулювання вимагає суворого утримання фінансової дисципліни, офіційної виплати боргів, остаточного нарахування коштів за реалізацію продукції чи надання послуг. У разі виникнення фінансових труднощів у підприємницькому господарстві надається підтримка в оплаті отриманих значних цінностей або несвоєчасного надходження коштів за продану продукцію чи надані послуги [20]. Обов'язки та незалежність фінансових установ продовжують зростати, а зміни в дебіторській та кредиторській заборгованості впливають на грошові потоки. Тому розрахунки слід контролювати та аналізувати. Дебіторська та кредиторська заборгованість фінансових установ виникає за безготівковими розрахунками з покупцями, постачальниками та фінансовими установами, а також у безготівковій формі з установами соціального страхування, вкладниками та відповідальними особами.

Обидва види зобов'язань виникають у зв'язку з надходженням ціни товару, транспортуванням готової продукції, розбіжностями у виконанні робіт і наданні послуг, розбіжностями в калькуляції, вартості товарів, виплаті заробітної плати та ін., а також великих рахунках. дебіторська заборгованість. і кредиторська заборгованість, перерозподіл оборотних коштів. На різних етапах економічного розвитку України та світу тлумачення поняття «претензії» істотно змінювалося [25]. Наразі існує лише один спосіб визначення суті «позову» та його поняття. Позови виникають із цивільно-правових зобов'язань, що впливають із конкретних правочинів (наприклад, договірних дій). Товарні та грошові зобов'язання залежно від суб'єкта (юридичної чи фізичної особи), який бере участь у господарській діяльності.

Що таке зобов'язання? Зобов'язання – це заборгованість установ внаслідок подій в минулих, погашення яких у майбутньому призведе до

економічних вигод. Основною відмінністю цих факторів є ступінь їх контрольованості, які ми можемо подивитися на Рисунку 1.2, тому в процесі реалізації ефективного управління корпоративним управлінням буде впливати на внутрішні фактори та можуть бути локалізовані для мінімізації їх впливу, а зовнішні впливають фактори підприємства, які змушені пристосуватися при здійсненні своєї діяльності, після чого вплинути на них неможливо.

Фактори внутрішнього впливу	Фактори зовнішнього впливу
- обсяги реалізації продукції; - собівартості продукції; - період циклу виробництва; - наявність матеріально-технічного забезпечення; - особливості ведення кредитування та маркетингу; - структура форм розрахунків з дебіторами; - стан системи контролю розрахунків з контрагентами підприємства [26]; - конкурентоспроможність виготовленої продукції	- стан економіки країни; - збалансованість грошової та товарної маси; - кон'юнктура ринку кредитування; - зміни грошово-кредитної політики; - зміни інфляційних процесів; - стійкість курсу валюти країни; - специфіка ринку сировинних ресурсів підприємства; - податкова система в державі та тип податкової політики; - законодавче регулювання питання формування статутного капіталу, розподілу прибутку та виплати дивідендів.

Рисунок 1.2 - Фактори, що провокують виникнення та нагромадження дебіторської заборгованості підприємства

**Джерело: Узагальнено автором на основі [26].*

Зобов'язання однієї сторони - це вимоги та заборгованість іншої сторони. Зобов'язання - це борги в міру їх виникнення. Тобто в процесі розрахунку. Дебіторська та кредиторська заборгованість впливає у процесі розрахунків [17]. Між двома типами зобов'язань, які ми розглядаємо є багато спільного. Обидва типи зобов'язань, засновані на часовому інтервалі між купівлею-продажем товарів та їх оплатою, і запит грошей, як основну функцію платежу. Різниця між цими двома типами виникає через особливості функціонування цих типів боргу. Дебіторська заборгованість

показана за вирахуванням прибутку та ПДВ. Кредиторська заборгованість обліковується за споживчими цінами плюс податок на додану вартість [14]. Важливе значення в діяльності фінансових установ (підприємствах, організаціях) вважають дебіторську заборгованість. За своїм змістом дебіторська заборгованість — це кредиторська заборгованість за одержання товарів, виконаних робіт та наданих послуг без процентів. На рисунку 1.3 ми можемо розглянути послідовність структури обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами

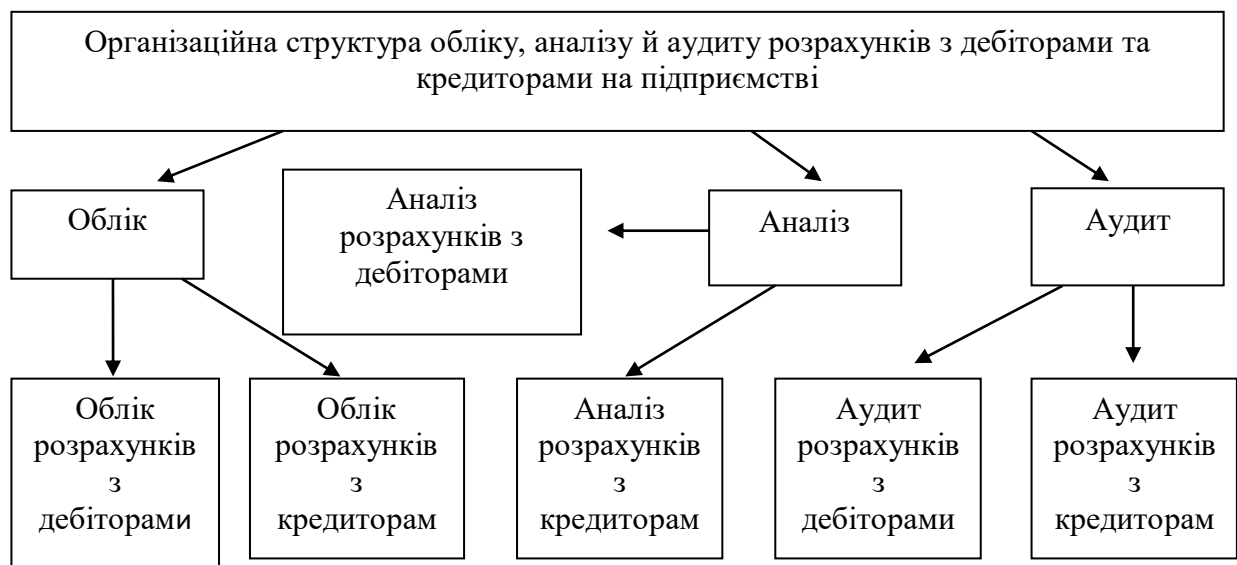

Рисунок 1.3 - Організаційна структура внутрішнього обліку, аналізу та перевірки розрахунків з дебіторами та кредиторами

**Джерело: Узагальнено автором на основі. [25].*

Потрібно пам'ятати, що комп'ютерні операції компанії мають бути розподілені між бухгалтерськими, аналітичними та аудиторськими структурами.

Основними завданнями платіжних операцій:

- виконання чинного порядку безготівкового розрахунку;
- правильно та періодично оформляти всі документи;
- контролювати дотримання способів розрахунків, визначених у договорах з покупцями й постачальниками;

- забезпечувати своєчасні розрахунки з дебіторською й кредиторською заборгованістю, виключаючи прострочену заборгованість;
- контролювати наявність, рух й грошові кошти, дотримання розрахунково-платіжної дисципліни;
- оперативно та правильно фіксуєте розрахунки готівки та рух готівки.

Тому обслуговування розрахункових операцій здійснюється через обіг готівкової та безготівкової валюти. Вони отримують зв'язок з проміжним часом між послугами з надання (зобов'язання з оплати) та оплати послуг. Ефективність його проведення часто залежить не тільки від фінансового становища підприємства, а й від правильності складання грошових розрахунків.

Організація грошового розрахунку базується на таких принципах:

- обов'язкове внесення коштів на банківський рахунок;
- вільний вибір банківської установи для відкриття поточного рахунку;
- вільно вибирати способи розрахунків і платежів;
- зняти кошти від імені власника рахунку;
- здійснюйте платежі в межах доступного балансу на вашому рахунку;
- дотримуватися встановлених законом правил.

Існує тісний взаємозв'язок між безготівковими способами оплати.

Виходячи з викладеного вище змісту літературознавців (рис. 1.4), оплату можна вважати системою взаємовідносин суб'єктів господарювання та громадян, що ґрунтується на грошових розрахунках за вартість товарів, робіт, послуг. Основні характеристики зобов'язань згруповані в об'єкти бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Розрахункові операції комерційних структур різноманітні, тому їх необхідно класифікувати за такими ознаками:

№	Автори	Терміни визначення
1	Жолобецька М. Б., Парминська В. С., Акименко О. Ю.	Розрахунок - це грошові відносини, що працюють між комерційними і некомерційними торговими організаціями.
2	Непочатова В. С.	Розрахунок - сплата грошового боргу
3	Бержанір І. А.	У рамках розрахункових відносин - зобов'язання покупця оплатити вартість матеріальних цінностей, послуг та інших зобов'язань у встановлений термін після виконання постачальником своїх договірних зобов'язань або відвантаження постачальником покупцеві. право вимагати плату за речі. Це контактна інформація для запитів про продукт.

Рисунок 1.4 - Визначення терміна «розрахунки» в обліково-економічній літературі авторами.

**Джерело:[17;10;27].*

- залежно від розрахунків таких, як внутрішні та зовнішні;
- залежить від іншої сторони врегулювання, зокрема з розрахунки з постачальниками та підрядниками;
- розрахунки з покупцями та замовниками;
- розрахунки з іншими дебіторами та кредиторами;
- розрахунки з бюджетними та позабюджетними фондами;
- розрахунки з кредитами;
- операції з персоналом (наприклад, заробітна плата);
- примирення з відповідальними особами, примирення з учасниками та засновниками, внутрішньосімейне примирення залежно від способу розрахунку готівкового та безготівкового;
- залежно від характеру підприємства, в якому створюються розрахунки такі, як розрахунок товарного бізнесу, розрахунок за некомерційними операціями.

Розрахунки за товарними операціями, пов'язаними з рухом товарів, називають розрахунками з постачальниками і підрядниками, покупцями за плановими платежами. При цьому використовують платіжні доручення, платіжні вимоги, акредитиви, чеки, платіжні доручення. Також можливі перехресне виставлення рахунків і прискорена обробка. Розрахунки в некомерційних операціях - це розрахунки з бюджетними та позабюджетними коштами, засновниками та керівниками підприємства.

Розрахунки в некомерційних операціях - це розрахунки з бюджетними та позабюджетними коштами, засновниками та керівниками підприємства. Оплата за безготівковим розрахунком, крім товарів, здійснюється тільки платіжними дорученнями. Відносини між компаніями, організаціями та групами, а також між ними та громадськістю розвиваються через роль ринку та демонструють ознаки грошового врегулювання. У сучасних умовах обчислювальні механізми не можна оцінити системами, спрямованими на комунікаційні структури, системи реалізації. Загалом розуміння категорії «механізмів» в економічній науці вимагає ширшого розуміння економічної поведінки та подій, включаючи процеси, що відбуваються на різних етапах відтворення. Калькуляція завершує колообіг вартості активів підприємства і відображається на готовій продукції нового, створюючи умови для початку господарського обороту. Кошти, отримані шляхом цього обороту, вважають за краще формувати та використовувати фактори виробництва в нових виробничих циклах на основі нової інформації, технологій та навичок, а також розраховуватися з боргами перед державою, постачальниками, банками, працівниками та акціонерами. Механізм розрахунків включає також організаційно-технічні чинники, відповідні комунікації та інші структури, пов'язані з умовами розрахунків і з урахуванням певних правових норм.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліково-контрольного процесу розрахункових операцій

Правила, які регулюють вимірювання, оцінку та реєстрацію економічних операцій і представлення їх результатів у фінансових звітах, є принципами бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтується на основних принципах:

- повне розкриття - фінансові звіти повинні містити повну інформацію про фактичні вирахувані та результативні наслідки господарських операцій і подій, які можуть спиратися на рішення, прийняті на їх основі;

- автономність – кожен суб'єкт господарювання визнаний юридичною особою, окремо від своїх власників, тому у фінансовій звітності суб'єктів господарювання майно та зобов'язання власників майна не повинні бути відображені;

- послідовність - обрана суб'єктом господарювання облікова політика повинна бути створена з року в рік. Зміни в обліковій політиці можуть відбуватися, якщо ці вимагають національні положення тобто стандарти в бухгалтерському обліку та Міжнародні стандарти фінансової звітності також положення або стандарти бухгалтерського обліку, і вони повинні бути обґрунтовані у фінансовій звітності;

- безперервність - активність та зобов'язання суб'єкта господарювання оцінюється на основі деяких висновків, що суб'єкт господарювання надалі продовжує діяльність свою на постійних основах;

- метод нарахування – доходи та витрати визнаються в бухгалтерському обліку і в фінансовому звіті при цьому в міру їх виникнення, незалежно від того яка дата отримання або сплати коштів;

- сутність, а не форма – операцій обліковуються відповідно до її суті;

- єдиний грошовий вимірник - всі господарські операції компанії оцінюються в єдиній грошовій одиниці та узагальнюються у фінансовій звітності.

Виділяють такі головні види бухгалтерського обліку: касових операцій, операцій на рахунках в банку, запасів, основних засобів, власного капіталу, доходів та інше. Залежно від ступенів є синтетичний облік. Залежно від суб'єкта обліку виділяють такі, як фінансовий, податковий, та статистичний облік. Розглядаючи нормативно-правові акти, що регулюють процес подання та складання звітності про прибутки та збитки, необхідно звернутися до Податкового кодексу України [23]. Це пов'язано з тим, що цей нормативний документ визначає порядок ведення податкового обліку, визначення суми податку на прибуток та відображення її в бухгалтерському обліку, а також регулює своєчасну та повну сплату податкових зобов'язань.

План рахунків є важливим інструментом реалізації принципів і методів бухгалтерського обліку [13]. Він використовується для забезпечення узгодженості господарської діяльності та збору облікової інформації, необхідної для розрахунку фінансової звітності, підготовки фінансової звітності та проведення економічного аналізу. Потрібно зазначити, що основні принципи бухгалтерського обліку та звітності закладені в Законі України від 16.07.1999 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами регулюється нормативно-правовими актами (їх велика кількість) - їх виконання є обов'язковим і є гарантією подальшого відображення у звітності. Дебіторська заборгованість — це заборгованість підприємства чи організації, фізичної чи юридичної особи перед підприємством. Вони обліковуються як активи на балансі підприємства [9].

Кредиторська заборгованість - це заборгованість підприємства перед іншими юридичними або фізичними особами, яка виникла в результаті

вжитих раніше дій і підлягає погашенню підприємством протягом певного (визначеного) часу розплатитися.

Як уже зазначалося, в економічному співтоваристві немає єдиної думки щодо визначення понять «дебіторська та кредиторська заборгованість» [9], але бухгалтери працюють не лише згідно з господарським законодавством, а й згідно з нормативно-законодавчої база. Звичайно, ми розглянули та проаналізували обидва поняття боргових установ з урахуванням вимог чинного законодавства.

Основним нормативним документом, що регулює відображення обліку заборгованості, є Положення та інструкції з обліку державного боргу. Цей документ дає змогу керівникам підприємства групувати зобов'язання в обліковій політиці підприємства за об'єктами обліку та фінансової звітності (рис. 1.5).

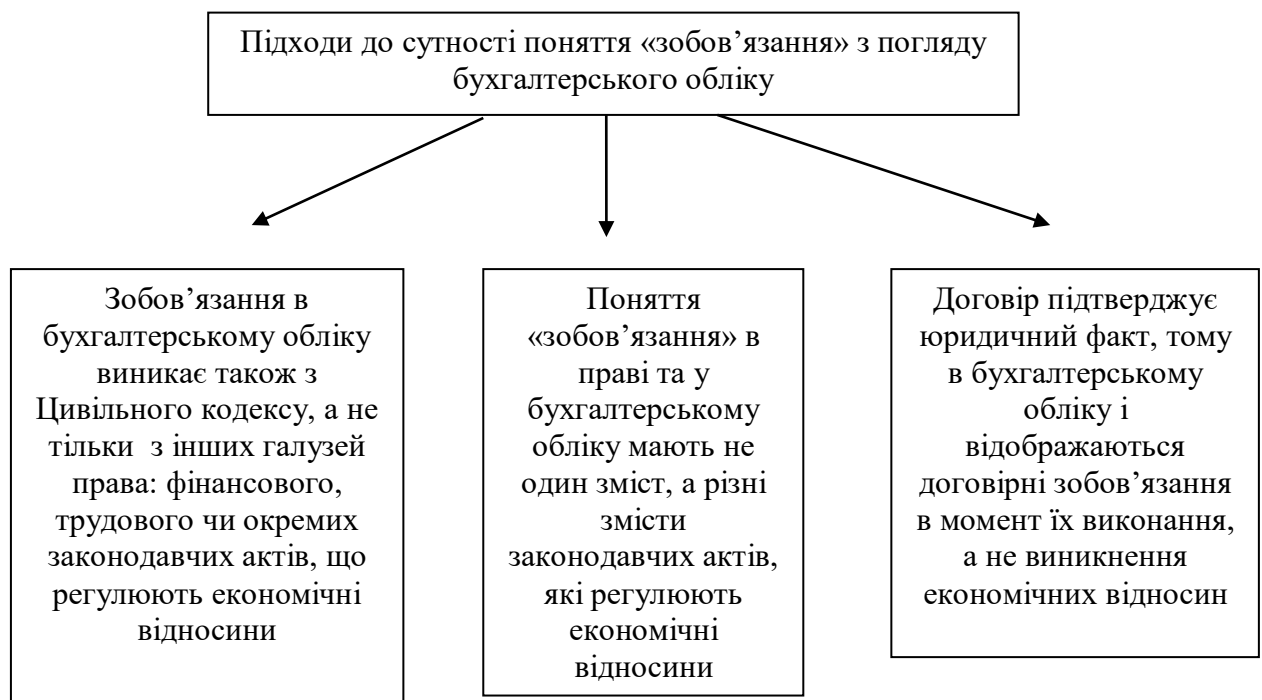

Рисунок. 1.5 - Поняття «зобов'язання» у бухгалтерському обліку

**Джерело: Узагальнено автором на основі [2].*

Враховуючи те, як науковці використовують різні поняття, терміни та їх категорії, ми вирішили окремо виділити категорії «зобов'язання», «борг»,

«розрахунок» і розглянути їх з трьох позицій: правової, економічної та бухгалтерської.

З юридичної позиції:

- зобов'язання – цивільно правові відносини, де одна сторона, а саме: боржники, які зобов'язані здійснити певні дії на користь іншої сторони, яка являється кредитором або може утриматися від цих дій, а кредитор натомість має всі права вимагати від боржника виконання зобов'язань;

- заборгованістю являється боргові зобов'язання;

- розрахунки це – різновид цивільних відносин.

Економічна суть:

- зобов'язання – заборгованість перед торговими партнерами слід розглядати як частину доходу, а заборгованість торгових партнерів перед організацією – як частину витрат. непогашена сума заборгованості Розрахунки є фінансовими відносинами, і ці суми відбуваються між підприємствами та організаціями за товарними та нетоварними операціями.

Сутність бухгалтерського обліку:

- заборгованість - це заборгованість компанії, що виникла внаслідок минулих подій і, як очікується, буде погашена, що призведе до скорочення ресурсів компанії або організації в майбутньому та втілення економічних вигод. Борг - це загальна сума заборгованості перед фізичною або юридичною особою в ході економічних відносин з компанією, організацією тощо.

З бухгалтерської позиції:

- зобов'язання - це заборгованість підприємства за минулий період, очікується, що погашення боргів призведе до зменшення майбутніх ресурсів підприємства чи організації, що відображає економічні вигоди;

- заборгованість — загальна сума заборгованості, що виникла у підприємств, організацій тощо в процесі господарських відносин з фізичними або юридичними особами;

- розрахунок - розрахунок за товарними операціями - безготівковий розрахунок за товари, надані послуги чеком, акредитивом або іншим розрахунковим документом;

Розрахунки за нетоварними операціями - безготівковий розрахунок, пов'язаний з бюджетом і суспільством, установами державного страхування тощо.

Зобов'язання у широкому розумінні виникають з адміністративно-правових актів як наказів або державних контрактів, а зобов'язання у вузькому - з господарських договорів, укладених за простою згодою сторін з інших підстав, що не порушують закон. Результати конкурсу, конкурсу чи інших публічних торгів. Юридичним фактом, внаслідок якого виникають господарські зобов'язання, є господарський договір. Цивільний кодекс України відносить господарські договори до числа найпоширеніших підстав виникнення зобов'язань. Як економічна категорія зобов'язання – це заборгованість, погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів компанії, що відображає економічні вигоди.

Зобов'язання мають бути локалізовані в часі, тобто має існувати момент виникнення зобов'язання та період часу, протягом якого зобов'язання обліковується. У бухгалтерському обліку поняття «відповідальність» має більш високе значення, ніж у цивільному праві.

Таким чином, зобов'язання виникають у результаті існуючих (через минулі операції чи події) боргів підприємства.

У ході дослідження ми виявили, що не лише національні стандарти бухгалтерського обліку нормативно-правової бази предмета нашого дослідження розкривають основні положення бухгалтерських зобов'язань, а й міжнародні стандарти розкривають інформацію про облікові зобов'язання (рис. 1.6).

Отже зобов'язання виникають через наявні (завдяки минулим операціям або подіям) борги підприємства.

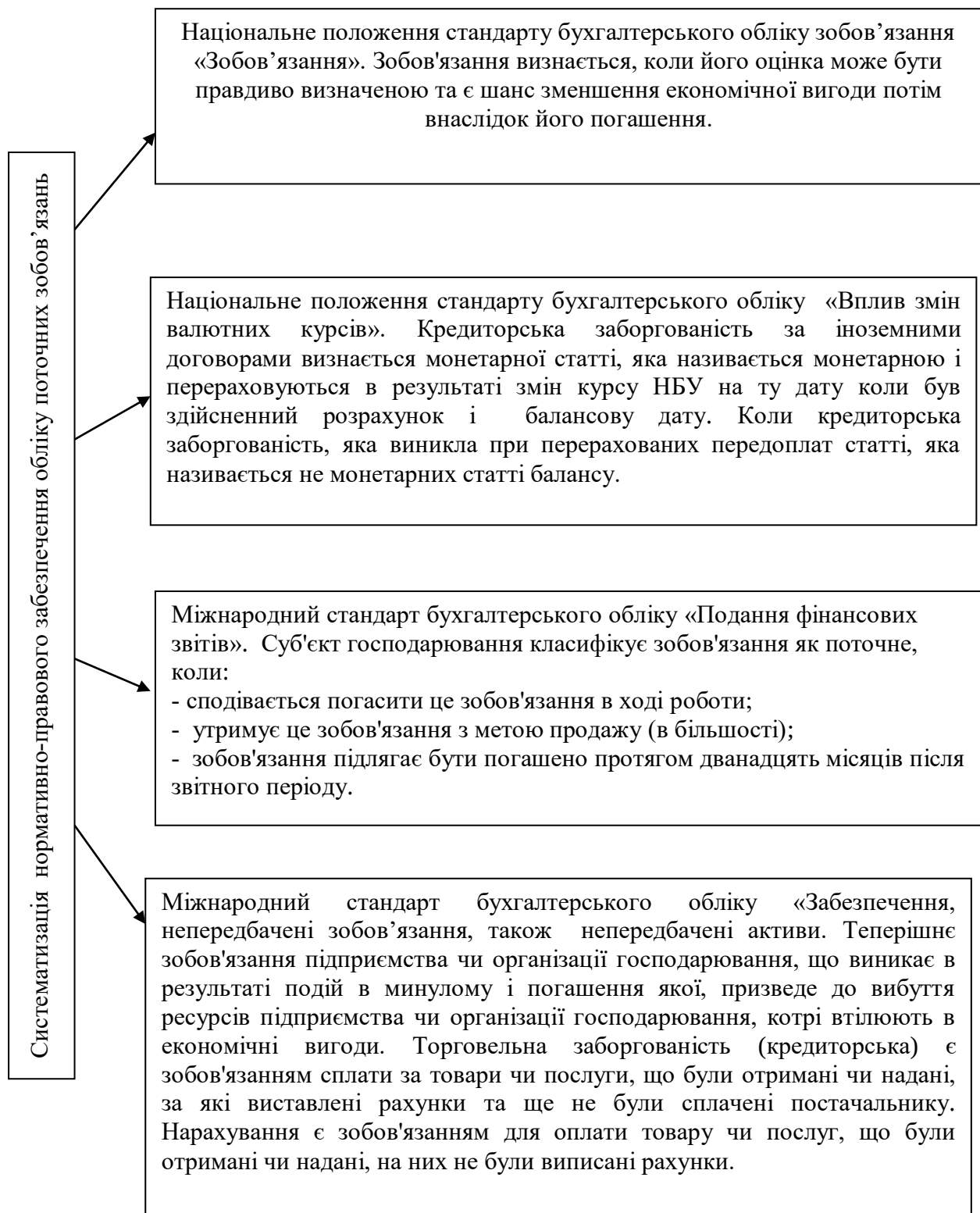

Рисунок 1.6 - Систематизація нормативно-правового забезпечення обліку поточних зобов'язань

**Джерело: Узагальнено автором на основі [24].*

З фінансової точки зору, зобов'язання передбачають обмін ресурсами на грошовому рівні. Крім того, зобов'язання має бути локалізовано в часі, тобто має бути час, коли зобов'язання виникає, і період, протягом якого зобов'язання обліковується.

Ми провели порівняльне якісне порівняння основних положень: вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо зобов'язань (рис. 1.7, рис. 1.8).

Національне положення стандарт бухгалтерського обліку	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку
1. Поняття зобов'язань	
Забезпечення – зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату зробленого балансу.	Забезпечення також визнаються зобов'язаннями з визначеним строком чи сумою, оскільки ці зобов'язання є теперішньою та ймовірно, що для його погашення буде потрібне вибуття ресурсів, які містять в собі економічні вигоди.
2. Визначення зобов'язань	
Зобов'язання визнається якщо його оцінка може бути правдивою визначена та існує ймовірність зменшення економічної вигоди в майбутньому внаслідок його погашення, якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то дана сума включається до складу звітного періоду.	Забезпечення слід визнавати якщо: суб'єкт господарювання нині має заборгованість, яка може бути юридичною або конструктивною внаслідок минулої події; вибуття ресурсів, які втілюють у собі вигоди економічні, буде необхідним для погашення заборгованості; можна правдивою оцінити суму заборгованості.
3. Оцінка зобов'язань	
Довгострокові зобов'язання, на які нараховані відсотки, відображені в балансі за їхньою вартістю на теперішній час. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою, що будуть погашені. Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.	Сума юридичних та конструктивних зобов'язань має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних, щоб погасити заборгованість на дату зробленого балансу.

Рисунок 1.7 - Порівняльна характеристика визначення категорії зобов'язань за національним положенням стандарту бухгалтерського обліку й міжнародним стандартом бухгалтерського обліку

**Джерело: Узагальнено автором на основі [24].*

Зобов'язання виникають через існуючі (минулі операції чи події) борги підприємства.

Види зобов'язань	
- короткострокові видані векселі; - розрахунки, які проводяться з підрядниками чи постачальниками ; - розрахунки за податки та платежі; - розрахунки за страхування; - розрахунки з оплати заробітної плати працівникам; - короткострокова позика; - поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;	- заборгованість за рахунками постачальників, підрядників; - заборгованість за дивідендами; - нараховані податки, митні платежі, зобов'язання соціального страхування; - доходи в майбутні періоди; - поточна довгострокова заборгованість.

Рисунок 1.8 – Види зобов'язань. Порівняльна характеристика визначення категорії зобов'язань за національним положенням стандарту бухгалтерського обліку та міжнародним стандартом бухгалтерського обліку

**Джерело: Узагальнено автором на основі [24].*

Крім того, зобов'язання можуть також виникати внаслідок майбутньої дій таких, як передача активів або надання послуг іншому підприємству.

Поточні зобов'язання мають такі характеристики: специфічні економічні ресурси - ресурси або їх грошові еквіваленти, які отримують прибуток згідно з умовами контракту; погашені - повернення ресурсу кредитору або іншій третій стороні від імені кредитора; період погашення заборгованості винагорода за користування ресурсом, погашення за зобов'язаннями, умови та розмір заборгованості накладають санкції та пеню за порушення договірних зобов'язань.

Хочемо зазначити, що національні положення стандартів бухгалтерського обліку розкривають методи та організаційні елементи формування бухгалтерського обліку, а також усі зобов'язання підприємства та надалі розкривають їх у фінансовій звітності підприємства.

1.3 Теоретико-методологічні засади організації обліково-контрольного процесу розрахункових операцій

Розумна організація бухгалтерського обліку - це система заходів, що забезпечують найбільш ефективне виконання облікових функцій. Без перебільшення можна сказати, що рівень управління економікою підприємств і організацій в основному залежить від раціональності організації бухгалтерського обліку. Організаційні правила бухгалтерського обліку вимагають певних передумов, у межах яких бухгалтери можуть виконувати свої завдання оптимальним чином, мінімізуючи витрати праці та бухгалтерського персоналу.

Необхідною умовою розумної організації бухгалтерської компанії або бухгалтерської організації є поглиблене вивчення, тобто: структуру, технологію та особливості організації виробництва підприємства, а також облікові відносини, що встановлюються між бухгалтерією та самостійними підрозділами; законодавство про господарську діяльність підприємств, а також правила організації та бухгалтерського обліку; обсяг і структура облікової інформації, необхідної внутрішнім і зовнішнім користувачам; відповідний штатний розпис, створення структури бухгалтерської служби та розподіл обов'язків між різними працівниками; планування та вдосконалення облікових операцій.

Будучи основою будь-якої системи, основа системи бухгалтерського обліку має свою основу – принципи, на яких вона базується. У науковій літературі наведено широке коло принципів, серед яких виділено принципи, що стосуються організацій бухгалтерського обліку, і принципи, що стосуються видів бухгалтерського обліку. Усі вони створені з однією метою: надати внутрішнім і зовнішнім користувачам корисну, надійну та перевірену інформацію. Інформація з різних джерел відрізняється принципово і забезпечує систематизацію. Організаційні принципи

бухгалтерського обліку мають дещо інше значення, ніж принципи бухгалтерського обліку, які вільно видаються не законом, а теоретиками та практиками бухгалтерського обліку: належне кадрове забезпечення, створення структури бухгалтерської служби та розподіл обов'язків між окремими працівниками; планування облікових операцій та їх удосконалення.

Будучи основою будь-якої системи, основа системи бухгалтерського обліку має свою основу – принципи, на яких вона базується. У науковій літературі наведено широке коло принципів, серед яких виділено принципи, що стосуються організацій бухгалтерського обліку, і принципи, що стосуються видів бухгалтерського обліку. Усі вони створені з однією метою: надати внутрішнім і зовнішнім користувачам корисну, надійну та перевірену інформацію. Інформація з різних джерел відрізняється принципово і забезпечує систематизацію. Організаційні принципи бухгалтерського обліку мають дещо інше значення, ніж принципи бухгалтерського обліку, які вільно видаються не законом, а теоретиками та практиками бухгалтерського обліку. Це видно з рисунка 1.9 принципи бухгалтерського обліку та принципи організації бухгалтерського обліку відрізняються не тільки за назвою, але й за своєю природою.

Якщо розглядати принципи, то виявимо, що принципи бухгалтерського обліку - це принципи, пов'язані з його методологією і методами, а потім організаційні принципи бухгалтерського обліку - встановлення облікових процесів і організації роботи бухгалтерської служби в процесі. Це принципи роботи кожного бухгалтера в бухгалтерській службі, місце бухгалтерської служби в загальній організаційній структурі управління підприємством, напрямок бухгалтерської роботи. Бухгалтерська робота забезпечує стабільну роботу управління підприємством і може бути покладена в основу формування

цілісної системи бухгалтерського обліку. Бухгалтерська практика організована відповідно до цих принципів.

№	Принципи бухгалтерського обліку, згідно з Законом України “Про бухгалтерський облік і звітність”	№	Принципи організації обліку
1	Автономність	1	Розподіл праці
2	Обачність (завбачливість)	2	Локалізація інформації
3	Повне висвітлення (відображення)	3	Конкуренція в контролі
4	Послідовність	4	Дієвість бухгалтерії
5	Безперервність	5	Методологічна незалежність
6	Нарахування і відповідність прибутків і витрат	6	Психологічний клімат
7	Превалювання сутності над формою	7	Підпорядкованість загальній логіці управління економікою
8	Історична (фактична) собівартість	8	Доцільність наближення функції обліку до центрів прийняття рішень
9	Єдина грошова одиниця	9	Делегування повноважень та відповідальності бухгалтерів
10	Періодичність	10	Взаємодія різних видів обліку
	-		Цілісність і усебічність
	-		Субординація і динамічність
	-		Адаптивність та ритмічність
	-		Паралелізм і пропорційність

Рисунок 1.9 - Принципи бухгалтерського обліку та організації обліку

**Джерело: Узагальнено автором на основі [19].*

Особливу увагу під час діяльності роботи будь-якого підприємства керівному складу, незалежно від виду заборгованості, потрібно звертати та проводити постійний контроль щодо строків позовної давності. При ухваленні управлінських рішень від якості інформації, що формується у рамках обліково-аналітичної системи підприємства, організації, значною мірою залежить ринкова вартість організації, ефективність управління власним капіталом, темпи економічного розвитку й інші показники, що формують рівень добробуту підприємств та організації. Іншими словами, чим більший розмір власного капіталу використовується підприємством,

організацією, тим вище стає роль якісної інформації, необхідної для ухвалення фінансових рішень. Тому в широкому плані система аналітичних розрахунків є збором, обробкою та оцінкою усіх видів інформації, яка використовується для того, щоб ухвалити управлінські рішення на мікро- і макрорівнях. Сутність принципів бухгалтерського обліку полягає в об'єднанні обліково-аналітичних операцій в один процес, проведенні мікроаналізу операцій, забезпеченні безперервності процесу та використання його результатів при виробленні рекомендацій для прийняття управлінських рішень.

У складі обліково-аналітичної системи пропонуємо виділяти наступні елементи: планово-контрольні розрахунки, планово-облікові розрахунки, аналітична частина розрахункових (планових) даних, оцінка та аналіз якості обліково-аналітичної інформації. Під планово-контрольними розрахунками слід розуміти збір, обробку й агрегацію інформації в готові до застосування індикатори (планово-контрольні показники) управління. До них слід відносити розрахунки норм, відхилень, інтегральних цільових показників. Кінець кінцем, початкові дані та результати планових, контрольних розрахунків своє відображення знаходять в планово-облікових реєстрах. Аналітичний розріз планово-контрольних даних - це деталізація інформації в розрізі об'єктів управління. Для оцінки та аналізу якості обліково-аналітичної інформації, що формується в бюджетній системі, ми вважаємо, що обліково-аналітична система господарської організації – це впорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів і бізнес-процесів підприємства та організації шляхом збору, реєстрації, підсумовувати, аналізувати інформацію та впроваджувати засоби контролю для формування обліково-аналітичного забезпечення для оцінки ризику значних спотворень.

Обліково-контрольні процеси підприємства дозволяють сформувати обліково-аналітичне забезпечення процесів управління на основі використання методів обліку, аналітики та аудиту. Обліково-контрольний

процес підприємства забезпечує виконання основних функцій управління, зокрема обліку, аналізу, планування, контролю, мотивації та регулювання, для досягнення ефективного прийняття рішень на всіх рівнях управління. Модель системи управлінського обліку та аналізу наведена на рисунку 1.10

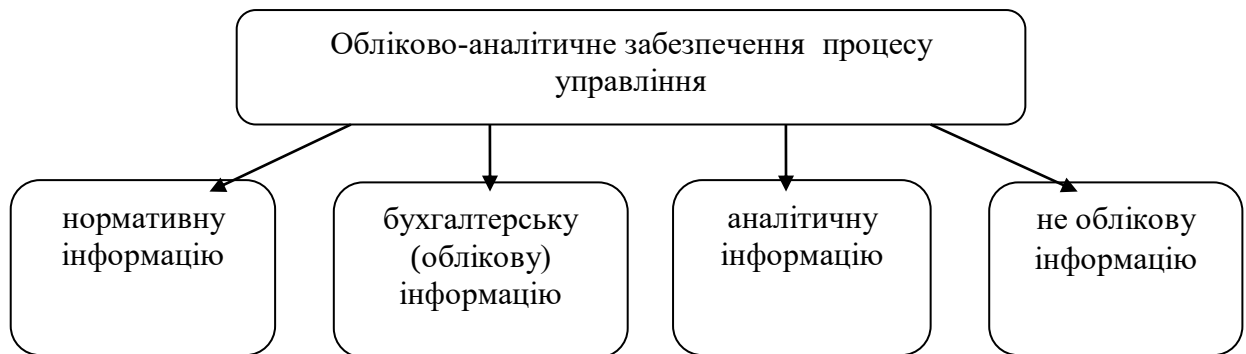

Рисунок 1.10 - Обліково-аналітичне забезпечення процесу управління підприємства

**Джерело: Узагальнено автором на основі [9].*

Можна вважати, що відповідно до поставлених цілей і обсягу завдань, які вирішуються, різні підсистеми обліково-аналітичної системи відіграють роль формування обліково-аналітичного забезпечення процесу управління підприємством.

Основними принципами, що формують обліково-аналітичне забезпечення управління власним капіталом, є:

- системний підхід;
- варіанти методів розробки персональних управлінських рішень;
- складність прийняття управлінських рішень;
- розглянемо специфічні характеристики організації;
- комплексний характер формування управлінських рішень;
- облік специфічних особливостей організації.

Щоб бухгалтерська інформація була корисною, вона повинна мати дві характеристики: значущість й правдивість. Значущість - це можливість вплинути на результат прийнятого рішення, тобто повинна мати прогнозу

цінність, зворотний зв'язок і бути своєчасною. Прогнозна цінність інформації означає її корисність при складанні планів, зворотний зв'язок припускає, що інформація містить що-небудь про те, наскільки вірними виявилися попередні очікування; своєчасність - вступ інформації до користувача в потрібний час.

Правдива інформація має бути правдиво представлена, її легко перевірити, і вона повинна мати правдивий характер інформація про власний капітал міститься в наступних формах:

- Бухгалтерський баланс(форма №1);
- Звіт про прибутки та збитки(форма №2);
- Звіт про зміни капіталу(форма №3);
- Додатки до бухгалтерського балансу(форма № 5).

Якщо бухгалтерський баланс відбиває структуру і склад власного капіталу на кінець або початок звітного періоду, то Звіт про зміну капіталу доповнює ці дані розкриттям інформації про причини зміни власного капіталу.

Окрім бухгалтерської інформації, при формуванні обліково-аналітичного забезпечення власного капіталу особлива увага повинна приділятися не лише обліковій інформації, яка включає інформацію, що формується усередині організації в системах маркетингової, фінансової, інвестиційної, операційної та бухгалтерської служби, а також інформації, що формується за межами організації. В цілях підвищення ефективності рішень у рамках обліково-контрольного процесу підприємства чи організації, що приймаються, необхідно формувати систему моніторингу зовнішніх чинників макросередовища та внутрішніх чинників мікросередовища, яке дозволить здійснювати не лише збір й аналіз інформації, але і прогнозування.

Ми вважаємо, що за даними аналітичної інформації можна визначати показники ефективності й інтенсивності використання власного капіталу на основі використання наступних методик аналізу:

- рентабельність капіталу (власного);
- оборотність капіталу (власного);
- ефекту фінансового важеля;
- дохідності власного капіталу та ін.

Для аналізу не облікової інформації можуть використовуватися наступні методи:

- дисконтування грошових потоків;
- експертні оцінки;
- екстраполяції;
- логічне моделювання;
- економіко-математичне моделювання;
- системне прогнозування та ін.

Слід зазначити, що аналітична інформація повинна розкривати не лише для внутрішніх, але і для зовнішніх користувачів. Ми вважаємо, що бухгалтерський облік і його розрахунки повинні мати три основні цілі, а саме:

- бухгалтерський облік активів, зобов'язань і капіталу компанії, регулярна публічна звітність про фінансовий стан і фінансові результати; інформаційна підтримка управління;
- забезпечення управлінського апарату інформацією, необхідною для ухвалення управлінських рішень;
- облік майбутнього, тобто забезпечення керівників інформацією для розробки управлінських рішень, які торкаються майбутньої господарської діяльності.

Головною метою фінансового обліку є якісне розпорядження засобами. Його мету можна вважати досягнутою, якщо документи правильно складені й представлені за призначенням. Цільова спрямованість управлінського обліку - вдосконалення якості розпорядження ресурсами. Концепції розрахункових операцій, фінансового обліку єдині та обов'язкові для усіх

підприємств, він строго обмежений стандартами, що дозволяє споживачам інформації читати фінансовий звіт будь-якого підприємства. Управлінський облік не обмежений правовими актами й обліковими стандартами.

Хочемо зазначити, що коли відбувається збільшення по кредиторській заборгованості:

- стається падіння фінансової стійкості суб'єкта господарювання;
- втрачається імідж підприємства-контрагента;
- виникають штрафні санкції щодо невиконання договірних взаємовідносин;
- зниження кредитоспроможності й знижені шанси стосовно інвестицій підприємства;
- проводиться розірвання договірних умов.

Правильно буде на підприємстві постійно проводити контроль стану --

- кредиторської заборгованості за напрямками:
- борг підприємства перед контрагентами;
- боргові зобов'язання загальна та по кожному контрагенту;
- термін тривалості зобов'язання;
- зміни в розмірі зобов'язань за періодами її існування.

Для проведення контролю своїх заборгованостей на підприємстві обов'язково розробляється та затверджується наказ стосовно облікової політики підприємства. В якому, з метою ефективної організації проведення розрахункових операцій, чітко повинен бути проведений розподіл між елементами проведення контролю на даному підприємстві, а саме між: обліком, аналізом та аудитом.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В СУМСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ КОМУНАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ «ФОНД ІНВЕСТИВАННЯ ОБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»

Суб'єктом даної кваліфікаційної роботи є Сумське обласне комунальне підприємство «Інвестиційний фонд соціально-виробничого призначення». Код юридичної особи та інші обов'язкові характеристики. Фонд може мати валютні рахунки, а також зареєстровані знаки для товарів і послуг Відповідно до законодавства України Фонд є юридичною особою публічного права.

Для виконання своїх завдань Фонд здійснює такі заходи:

- 1) Реалізація цільової програми «Власний дім», яка є підтримкою індивідуального житлового будівництва та інших цільових програм у Сумській області.
- 2) Надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам та іншим позичальникам на будівництво та придбання житла, комунальних послуг, на розвиток селянських і фермерських господарств, будівництво комунальних та інших цілей відповідно до регіональних програм.
- 3) Виконання функцій замовника з будівництва житлових будинків та іншого призначення та ефективне використання спрямованих на цю мету капітальних вкладень на договірних засадах.

- 4) Сприяння впровадженню прогресивних рішень у будівництві (нові будівельні матеріали та інші вироби).
- 5) Співпраця з органами місцевого самоврядування допомагає з'ясувати деякі важливі питання щодо соціально-економічного розвитку відповідних територій.
- 6) Участь у розробці планів житлового будівництва, соціально-культурного та економічного розвитку громади.
- 7) Забезпечення будівництва проєктною документацією.
- 8) Фінансування проєктно-вишукувальних робіт та будівництва шляхом капітальних вкладень й залучення банківських кредитів, коштів юридичних та фізичних осіб.
- 9) Залучення до будівництва підрядників та укладання з ним договорів підряду.
- 10) Відведення та купівля землі під будівництво.
- 11) Організація послуг з логістики будівництва, придбання обладнання та аудиту.
- 12) Технічний нагляд за будівництвом.
- 13) Виконання пусконаладжувальних робіт.
- 14) Надання організаційно-технічних послуг та консультацій підприємствам, установам, організаціям та громадянам з питань капітального будівництва.
- 15) Проведення експертної оцінки будівель і споруд.
- 16) Надання на довгостроковій основі обслуговування клієнтів підприємствам, установам, організаціям та фізичним особам.
- 17) Залучення коштів на довгостроковій основі для формування програм будівництва та розвитку будівельної галузі.
- 18) Розпорядження коштами в межах затвердженого кошторису.
- 19) Виготовлення та монтаж нестандартного обладнання.
- 20) Проєктно-технологічні та кошторисні розробки.

- 21) Надання транспортних послуг.
- 22) Надання маркетингових, лізингових, комерційних посередницьких, дилерських, консалтингових, інвестиційно-фінансових, посередницьких, рекламних, видавничих, побутових послуг та інше.
- 23) Оптова, роздрібна, комісійна торгівля будівельними матеріалами та іншими товарами.
- 24) Організація та утримання закладів відпочинку та оздоровлення.
- 25) Будівництво водосховищ та їх утримання.
- 26) Технічне обслуговування об'єктів водопостачання, каналізації, очисних споруд та об'єктів теплопостачання, у тому числі котелень.
- 27) Здійснення торговельної діяльності у сфері оптової, роздрібної торгівлі, громадського харчування.
- 28) Проведення фінансування або кредитування науково-дослідних робіт, які сприяють впровадити новітні технології у сфері виробництва нових матеріалів, деталей, конструкцій та обладнання для житлово-комунального, соціально-побутового будівництва.
- 29) Здійснення операцій з паперами, які мають цінність, залучення інших джерел фінансування.
- 30) Надання юридичних послуг (фізичним та юридичним особам).
- 31) Допомоги жителям Сумської області у роз'ясненні питань: вибір та оформлення земельної ділянки для забудови; розробка, підбір та оформлення проєктно-кошторисної документації; забезпечення матеріалами, деталями, конструкціями та супутніми товарами; виконання сантехнічних, електромонтажних та інших будівельних та спеціальних робіт; укладання та контроль виконання договорів з підрядниками; складання та укладання інших договорів; підготовка документації для отримання та погашення кредитів; інші платні послуги відповідно до законодавства України.

Також здійснюються інші види діяльності, не передбачених цим Статутом, що не суперечить законодавству України.

Діяльність, здійснення якої без спеціального дозволу не допускається, Фонд здійснює лише після отримання такого дозволу, відповідно до особливих умов та правил цього виду діяльності.

Фонд планує самостійно та здійснювати свою функціональну, виробничу, господарську та іншу діяльність, а також визначати заходи щодо соціального розвитку трудового колективу на основі та відповідно до законодавства України та Статуту.

Встановлення чисельності працівників та штатний розпис Фонд встановлює сам за потребою, але обов'язково погоджує з Уповноваженим органом. Зміни штатного розпису та чисельності теж погоджує з Уповноваженим органом. В порядку, який прописаний законом України, укладати угоди, нести відповідальність, представляти свої інтереси в суді та відповідає за своїми зобов'язаннями відповідно до законодавства України.

Напрямки програми:

- реалізація державної політики розвитку сільського населення;
- розгорнути житлове будівництво в селі;
- створити умови для поліпшення умов життя сільського населення, активізувати будівництво в сільській місцевості, поліпшити планування сільських населених пунктів;
- включаючи села, селища та муніципальні ради в регіоні, шляхом покращення умов життя, можливостей та розвитку.

Національні стандарти бухгалтерського обліку надають свободу вибору відповідних методів бухгалтерського обліку та дають поради підприємствам щодо вибору найбільш успішного методу на основі конкретних характеристик їх діяльності. Це означає, що Фонд може самостійно вибирати форму ведення бухгалтерського обліку та визначати свою облікову політику своєї діяльності. Фахівцями Міністерства земельної політики України розроблено проєкт методичних пропозицій щодо ведення обліку та звітності господарської діяльності з підтримки сільських фондів

особистого будівництва. Відповідно, у методичних рекомендаціях впливає, що ведення бухгалтерського обліку на підприємстві повинні відповідати Закону України стосовно бухгалтерського обліку та звітності від 16 липня 1999 р. № 996-XIV та плану бухгалтерського обліку Державного реєстру бухгалтерського обліку та фінансової звітності України. Активи, капітал, зобов'язання і господарські операції підприємств і організацій від 30.11.99 р. № 291 та відповідно до рекомендацій Міністерства фінансів України щодо Програми спрощення бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва, комерційних організацій. № 186 від 19.04.2001 р. та чинні специфікації. Так само, як в сучасних умовах в організаціях і на підприємствах зросло використання журналів бухгалтерського обліку, відповідно до наказу Міністерства фінансів України № 356 12.29 про запропоновану методику поповнення реєстру бухгалтерського обліку в 2000 р. рекомендовано підтримати будівництво окремих сіл у формі журнального обліку. Фінансове забезпечення на даний час є найбільш повним і обґрунтованим. Ця форма може значно полегшити роботу бухгалтерів, порушити їх трудомісткість, підвищити ефективність й правдивість облікових даних.

Важливим етапом оцінки фінансового стану підприємства є проведення попереднього вивчення динаміки зміни фінансово-економічних показників, що наведено в таблиці 2.1. Кожна установа веде свій облік. Це дуже важлива частина роботи Фонду. Звіт про фінансові результати є, мабуть, найважливішим документом фінансової звітності. Відобразити результати діяльності підприємства за звітний період у вигляді прибутку та збитку.

Трудовий колектив підприємства складається з усіх громадян, які своєю роботою беруть участь у його діяльності на підставі трудового договору (контракту, угоди) або інших форм, що регулюють трудові відносини працівника з Фондом. Повноваження трудового колективу щодо

його участі в управлінні Фондом встановлюються Статутом та колективним договором підприємства відповідно до законодавства України.

Таблиця 2.1 - Аналіз фінансових та економічних показників діяльності на 2020-2022 роки Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»

Показники	Зміни (+/-)		
	2020р.	2021р.	2022р.
	тис.грн	тис.грн	тис.грн
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	696,40	582,50	696,90
Інші операційні доходи	445,00	567,10	476,40
Інші прибутки	355,20	777,80	668,60
Загальний дохід	1496,70	1927,40	1841,90
Вартість проданих товарів	-	-	0,20
Інші операційні витрати	1375,00	1895,90	1796,10
Інші витрати	120,70	30,40	44,80
Загальні витрати	1495,70	1926,30	1841,10
Фінансовий результат до оподаткування	1,00	1,10	0,8
Податок на прибуток	0,30	0,70	0,40
Чистий прибуток або збиток	0,70	0,40	0,40

**Джерело: Розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості» (Додаток А).*

Вимоги до змісту та порядку укладання колективного договору визначаються законодавством про колективні договори. Рішення з соціально-економічних питань, пов'язаних з діяльністю підприємства приймаються його органами управління за участю трудового колективу та уповноважених ним органів.

Саме трудові ресурси є найважливішою складовою будь-якої підприємницької діяльності (табл. 2.2) та впливає на конкурентоспроможність підприємств і визначає напрями подальшого розвитку. Це невичерпний резерв для підвищення ефективності

підприємства, важливим стратегічним потенціалом, який впливає на його конкурентоспроможність, визначає напрями подальшого розвитку.

Таблиця 2.2 - Аналіз фінансового забезпечення кадрового потенціалу на 2020-2022 року Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»

№	Найменування показників	одиниця	2020р.	2021р.	2022р.
1	Середньооблікова чисельність працівників у еквіваленті повної зайнятості	чол.	11	9	10
2	Заробітна плата всіх працівників	тис.грн.	1042	873,0	928,7
3	Середня кількість штатних працівників	чол.	13	8	8
4	Розрахунок заробітної плати штатних працівників	тис.грн	1040,6	834,2	839,1
5	Середньомісячна заробітна плата працівників в еквіваленті повної зайнятості	грн.	7883	8083	7739
6	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників	грн.	6670	8690	8865
7	Кількість штатних працівників на кінець звітного періоду	чол.	5	7	8

**Джерело: Розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості» (Додаток А).*

Аналіз трудових ресурсів доцільно починати з аналізу динаміки кількості працівників та зарплати. До складу фонду оплати праці входять: заробітна плата за виконану роботу та відпрацьований час; заохочувальні виплати; компенсаційні виплати; оплата за невідпрацьований час; інші виплати, що входять до фонду оплати праці. Заробітна плата об'єктивно необхідна для відтворення робочої сили й ефективного функціонування виробництва в грошовому вираженні, основної маси засобів існування, що відповідає досягнутому рівню розвитку продуктивних сил і зростає пропорційно ефективності праці працівників.

У таблиці 2.3 наведено більш детальну інформацію про фінансові показники, які стосуються заробітної плати підприємства.

Таблиця 2.3 - Опис витрат на оплату праці на 2020-2022 роки Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»

Показники (тис.	2020р.	2021р.	2022р.
Витрати на заробітну плату штатним працівникам	1040,60	834,20	839,10
Основна заробітна плата	597,60	491,20	514,20
Додаткова заробітна плата	370,60	252,70	241,00
- надбавки	222,80	193,00	204,60
- доплати	45,10	37,20	18,80
- компенсація за невикористану відпустку	101,30	13,00	-
- індексація заробітної плати	1,40	9,50	17,60
Заохочувальні та компенсаційні витрати	72,50	90,30	83,90
Фінансова допомога	52,70	69,60	88,80
Грошове заохочення	19,80	20,70	3,10
Витрати на оплату праці працюють за трудовим цивільноправовим договором	1,40	34,50	89,60
Лікарня за кошти підприємства	-	4,30	-
Вихідна допомога при звільненні	15,30	-	-
Розрахунок часу затримки зарплати	-	-	-
Всього	1057,30	873,00	928,70

**Джерело: Розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості» (Додаток А).*

Загальна оцінка ефективності економічного та фінансового стану. При оцінці загальних організаційно-економічних характеристик велика увага приділяється аналізу поточних показників, які ростуть або зменшуються протягом останніх 3 років.

Заробітна плата — це не дохід, а витрати підприємства на відтворення трудових ресурсів на суспільно необхідному рівні. У наступній таблиці будуть представлені розшифровані та більш детальні дані щодо заробітної плати за 2020, 2021, 2022 роки.

Ми бачимо, що зарплати складаються з різних доплат, які включаються до всього фонду заробітної плати.

Як бачимо, обсяги основних фондів зменшуються.

$\Phi К (ind) = 1808,0/1956,7*100-100 = -7,57 \%$. з 2020 по 2021 роки

$\Phi К (ind) = 1687,3/1808,0*100-100 = -6,68\%$. з 2021 по 2022 роки

Всього $\Phi К (ind)$ з 2020 по 2022 знизився приблизно на 14,25%

Оборотність основних засобів — це відношення обсягу реалізації (на рахунку прибутків і збитків) до вартості основних засобів (на балансі). Він вказує, наскільки добре підприємство використовує свої основні засоби для збільшення продажів (табл. 2.4). Зменшення коефіцієнта може свідчити про те, що підприємство надто інвестовано в установки, обладнання чи інші основні засоби.

Таблиця 2.4 - Оціночні характеристики за 2020 по 2022 роки Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»

Показники (тис.грн)	2020р.	2021р.	2022р.
Основні засоби	1956,7	1808,0	1687,3
Початкове значення	3088,5	2989,2	2945,9
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	696,4	582,5	696,9
Загальний дохід	1496,7	1927,4	1841,9
Загальні витрати	1495,7	1926,3	1841,1
Чистий прибуток або збиток	0,7	0,4	0,4
Витрати на заробітну плату штатним працівникам	1040,60	834,20	839,10
Баланс	17440,0	16767,8	16400,2

**Джерело: Розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості» (Додаток А).*

$IV (ind) = 2989,2/3088,5*100 - 100 = -3,22\%$ з 2020 по 2021 рік

$IV (ind) = 2945,9/2989,2 *100 - 100 = -1,45\%$ з 2021 по 2022 рік

Всього $IV_{(ind)}$ з 2018 по 2020 знизився приблизно на 4,57%

Чистий прибуток від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг спочатку зменшувався з 2020 по 2021 рік, але потім почав зростати й у 2022 році цей показник приблизно такий же, якщо порівнювати з 2022 роком.

Загальний дохід підприємства з 2020 по 2022 роки зменшився:

$$T_{in} (ind) = 1927,4/1496,7 \cdot 100 - 100 = 28,78\% \text{ з 2020 по 2021 рік}$$

$$T_{in} (ind) = 1841,9/1927,4 \cdot 100 - 100 = -4,45\% \text{ з 2021 по 2022 рік}$$

Всього $T_{in} (ind)$ з 2020 по 2022 рік збільшився приблизно на 24,33%

Цей показник говорить нам про те, що наш дохід зростає і це добре для нашої організації.

Загальні витрати зросли, тому що специфіка цього підприємства проста. Фонд є комунальною організацією, тому майже весь дохід від діяльності надходить до бюджету Сумської області.

Тому показники для витрат будуть приблизно однаковими.

$$T_{ex} (ind) = 1926,3/1495,7 \cdot 100 - 100 = 28,78\% \text{ з 2020 по 2021 рік}$$

$$T_{ex} (ind) = 1841,1/1926,3 \cdot 100 - 100 = -4,42\% \text{ з 2021 по 2022 рік}$$

Всього $T_{in} (ind)$ з 2020 по 2022 рік збільшився приблизно на 24,3%

Чистий прибуток або збиток істотно змінився з 2020 по 2021 рік. І з 2021 по 2022 рік був таким же.

$$P/L \text{ 2021} = 0,4/0,7 \cdot 100 - 100 = -42,86\%$$

$$P/L \text{ 2022} = 0,4/0,4 \cdot 100 - 100 = 0. \text{ Жодних змін не було.}$$

Це погано для організації, коли її чистий прибуток зменшується. Необхідно щось змінити в організації, щоб отримати більше прибутку в майбутньому. Витрати на заробітну плату штатних працівників значно зменшилися в порівнянні з минулими роками. Це говорить про те, що кількість робочих годин була меншою, а кількість працівників була меншою. І ми розуміємо, що справи в цій організації йдуть погано.

З нашого спостереження можемо сказати, що це підприємство, а саме Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів

соціальної сфери та промисловості» не є прибутковим, тому, що вона дає не так багато переваг і доходу у порівнянні з іншими. Фонд створено для допомоги людям із сільської місцевості. Фонд надає людям кредити на їхні будинки, його ремонт, будівництво та розвиток. Але відсотки кредиту мізерні, тому ця організація не отримує достатньо грошей і скорочує обсяги фінансування.

При вивченні річних звітів ми побачили зменшення валюти балансу у звітному періоді свідчить про зменшення господарського обороту (ділової активності), що може призвести до неплатоспроможності підприємства (Додаток В).

2.2 Організація обліку розрахункових операцій

Перше, що можна сказати почавши вивчати діяльність даного підприємства це – підприємство веде свою діяльність згідно з затвердженим статутом. Між господарськими засобами та джерелами їх утворення існує тісний зв'язок, що ґрунтується на їх рівності утворення.

Вивчаючи далі дане підприємство ми бачимо, відповідно до чинної класифікації видатків бюджету кошти надані, як пільгові кредити сільським забудовникам, є капітальними трансфертними платежами й мають здійснюватися за кодом класифікації видатків – 4113 «Інші внутрішні економічні позиції», а погашення кредитів за КЕК – 4123 «Повернення інших внутрішніх позик». Отже, кошти, отримані фондом, належать до фондів цільового фінансування, тому його доходи відображаються в касовому обліку: 31 «Банківський рахунок» — рахунок, відкритий у банку, рахунок 48 Цільове надходження і фінансування надходження, який є для аналізу та розрахунку за джерелами кредитування: вартість державного бюджету, вартість місцевого бюджету, вартість підприємств, організацій, вартість вкладників громадян тощо. Комплексний облік коштів для

цільового фінансування та надходжень ведеться в журналі – квітанція 7. Відповідно до статті 37 «Положення про надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам сільського житлового будівництва» кошти, отримані від погашення кредитів позичальникам з державного (місцевого) бюджету, зараховуються на спеціальні рахунки Головного управління державної казначейської служби Сумської області, а потім за певним напрямком. Кошти, отримані підприємством, належать до фондів цільового фінансування, і рекомендовано відображати дохід у касовому обліку: 31 «Банківський рахунок» — рахунок, відкритий у банку, кореспондуючий з рахунком 48 «Цільове фінансування та цільові надходження». Рахунок 48 аналізувати та розраховувати за джерелами кредитування: кошти державного бюджету, кошти місцевого бюджету, кошти підприємств, організацій, кошти вкладників громадян тощо. Комплексний облік коштів цільового фінансування та цільових надходжень ведеться в журналі – квітанція 7. Відповідно до статті 37 «Заходів щодо адміністрування довгострокових кредитів індивідуальних забудовників сільського господарства» кошти, отримані з коштів державного (місцевого) бюджету для погашення кредитів позичальників, зараховуються на спеціальний рахунок територіального органу Держжитлу Міністерство фінансів і надалі виділив кредит. На рахунку 50 "Довготермінові позики" ведеться облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами в інших осіб, що не є поточними зобов'язаннями. Для відображення в обліку короткострокових кредитів і нарахованих за ними відсотків використовується рахунок 60 "Короткотермінові позики". На рахунку 60 "Короткотермінові позики" ведеться облік розрахунків у національній валюті, термін повернення, яких не перевищує дванадцять місяців з дати балансу, й за позиками, термін погашення, яких закінчився. За кредитом рахунка відображається сума отриманої позики, за дебетом - погашена та перенесена в довгострокові зобов'язання у разі надання позики. На

субрахунку 684 "Розрахунок нарахованих відсотків" ведеться облік нарахованих відсотків за користування кредитними коштами. На субрахунку 951 "Відсотки за кредит" ведеться облік нарахування і сплати відсотків та інших витрат, пов'язаних з користуванням кредитами. Крім того, використовується рахунок 61 "Поточні зобов'язання за довгостроковими зобов'язаннями", який призначений для узагальнення розрахунків за поточними зобов'язаннями, перенесеними з довгострокових зобов'язань. Розглянемо на прикладі в таблиці 2.5 типові проводки короткострокових кредитів

Таблиця 2.5 - Типові проводки короткострокового кредиту

№	Господарські операції	Дебет	Кредит
1	Надходження грошових коштів підприємства за кредитними договорами	311	601
2	Нарахування відсотків	951	684
3	Оплата відсотків за кредитом	684	311
4	Повернення кредиту	601	311

**Джерело: Кореспонденція була складена на основі дослідження автором діяльності СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості».*

Підприємство є балансоутримувачем складських приміщень, які розташовані в Сумській області. Підприємство отримує прибуток від цих складів внаслідок здачі їх в оренду. Кошти, отримані від орендарів, використовуються для утримання бізнесу, а саме: оплата комунальних послуг, виплата заробітної плати, сплата податків та інші поточні витрати.

Суб'єкти господарювання ведуть бухгалтерський та податковий облік, складають та звітують перед державними органами відповідно до чинного законодавства. На підставі облікової інформації формується статистичний звіт, який у встановленому обсязі подається до органу статистики. Звітний рік підприємства дорівнює календарному року.

Сумське регіональне комунальне підприємство «Інвестиційний фонд для соціальних галузей і промислових об'єктів» готує та подає 2 фінансові звіти щороку відповідно до вимог, передбачених національними стандартами бухгалтерського обліку. Щоквартально складати 2 проміжні звіти у вигляді звітних таблиць. Для ведення бухгалтерського та податкового обліку використовуються такі процедури: 1С: Підприємство, М.Е.Дос. Відповідальність за підготовку та достовірне подання інформації відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку несе керівництво підприємства в особі директорів та головного бухгалтера.

2.3 Вдосконалення обліку розрахункових операцій

В умовах розвинених ринкових відносин поняття дебіторської заборгованості приділялося значної уваги. Основною проблемою цих комерційних умов є несвоєчасне та неповне виконання суб'єктом зобов'язань та порушення умов договору між сторонами, що в основному стосується умов оплати товарів, робіт та послуг. Розрахунковий бізнес створюється на основі фінансово-господарської діяльності підприємства, внаслідок чого виникає дебіторська заборгованість, яка негативно позначається на діяльності суб'єктів господарювання.

Суб'єкти ринкових відносин повинні ефективно управляти дебіторською заборгованістю, щоб сприяти постійному скороченню дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість є природною частиною балансу компанії та відображає її фінансовий стан протягом звітного періоду. При цьому наявність дебіторської заборгованості суб'єкт господарювання розглядає як кредит своїх клієнтів. Взагалі кажучи, більшість дебіторської заборгованості - це борги покупця.

Основним завданням управління змінами дебіторської заборгованості є своєчасне та достатнє надходження коштів клієнтів, тому кредитна

політика фактично є внутрішнім ініціатором виникнення дебіторської заборгованості та має бути збалансованою та відповідати економічним інтересам підприємства, наслідки якої впливають на баланс дебіторська заборгованість. коштів. лист. Це визначає актуальність теми для її дослідження. Дослідження в основному зосереджено на визначенні управління, аналізі та формуванні нових і вдосконалених методів та обліку корпоративної дебіторської заборгованості містять деякі теоретичні аспекти, які ще не зрозумілі та потребують вивчення для покращення бухгалтерського обліку корпоративних рахунків дебіторської заборгованості. Оскільки ефективне управління дебіторською заборгованістю є невід'ємною частиною успішного бухгалтерського обліку, деякі міжнародні методи бухгалтерського обліку слід вивчати та інтегрувати у вітчизняну практику для покращення фінансового стану підприємств.

Ми проаналізували деякі відмінності між міжнародними стандартами та національними стандартами в огляді дебіторської заборгованості, оскільки наразі не існує стандартів бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості нормативні стандарти.

У міжнародній практиці дебіторська заборгованість, сплачена з України, підпадає під дію положень Національних стандартів бухгалтерського обліку «Дебіторська заборгованість» та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку «Фінансові інструменти».

Ідентифікація всіх оцінок, облік, реєстрація, розміщення та розкриття інформації у фінансовій звітності цього фінансового обліку відповідно до міжнародних стандартів міститься в МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», МСБО 1 «Фінансова звітність» та Міжнар. П(С)БО 39 «Фінансові інструменти: перевірка». та оцінка». Господарська діяльність кожного підприємства полягає в отриманні економічних і соціальних вигод шляхом виплати прибутку. Тому, якщо підприємство не в змозі стягнути

заборгованість з контрагентів, необхідно вдосконалювати політику підприємства щодо управління дебіторською заборгованістю, а крім того, її зростання призведе до погіршення фінансового становища.

Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку, дебіторська заборгованість відноситься до дебіторської заборгованості на певну дату та стосується певної суми грошових коштів, еквівалентів та інших активів, заборгованих підприємству юридичними та фізичними особами внаслідок подій, що відбулися в минулому. Вважаємо, що першим і наступним етапом вирішення проблеми покращення фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз дебіторської заборгованості. Також важливо не тільки проаналізувати саму дебіторську заборгованість, а й обміняти її з кредиторською частиною. Цей коефіцієнт показує питому вагу дебіторської заборгованості, що відповідає кожній гривні кредиторської заборгованості, що дозволяє повною мірою зрозуміти пасивний стан підприємства та вжити заходів щодо поліпшення його фінансового стану.

Сьогодні майже всі підприємства мають автоматизований облік. Для підвищення рівня автоматизації обліку дебіторської заборгованості можна вжити наступних заходів:

- створити сховище інформації про кредиторську та дебіторську заборгованість учасників розрахунків - перевірити взаємні вимоги та зобов'язання в електронному вигляді та знайти в одному місці найбільш прийнятний спосіб погашення боргів;
- зменшити взаємозаліки та зменшити суму боргу - вести облік та звітність взаєморозрахунків;
- налагодити електронний обмін інформацією щодо клієнтів фінансування МОЗ.

Враховуючи специфіку діяльності госпрозрахункових підприємств громади, які орієнтовані на бюджетні організації, що фінансуються з місцевого та обласного бюджетів, заслуговує на увагу проблема

дебіторської заборгованості внаслідок несвоєчасного фінансування цієї організації. Порядок ведення реєстрації й обліку бюджетних зобов'язань, тобто розпорядників бюджетних коштів для організацій, підприємств та одержувачів бюджетних коштів Міністерства фінансів України, затверджений наказом (Мінфін України від 03.03.2012р. № 10). Відповідно до Порядку № 309 розпорядники бюджетних зобов'язань управління казначейства та одержувачі коштів державного та місцевих бюджетів можуть користуватися системою дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства – клієнт казначейства» (далі - клієнт казначейства) в реєстраційно-обліковій системі Мінфіну), із застосуванням засобів шифрування інформації Державного Мінфіну України.

Пропонується використання електронного документообігу між надавачами послуг, отримувачами послуг та Мінфіном. Для третіх сторінок це прискорити отримання клієнтами рахунків, виконаних робіт, договорів і додаткових угод. Далі відповідно до «Порядку» розпорядники бюджетних коштів протягом шести місяців з дня прийняття бюджетних (фінансових) зобов'язань подають «Бюджет розпорядників бюджетних коштів» до відповідних органів Мінфіну. Реєстр фінансових зобов'язань має бути у паперовій формі у двох примірниках та на електронному носії, а також оригінал документа, що підтверджує факт прийняття бюджетних (фінансових) зобов'язань, або його копія. Крім того, головні управління Казначейства в Сумській області розглядають в установленому порядку документи, подані для реєстрації незатверджених видатків, протягом трьох днів з дня їх надходження. Отже, відповідно до ст. Згідно зі статтею 55 Закону про бюджет України плата за послуги розпорядників бюджетних коштів здебільшого не захищена, тому максимальний термін обов'язкової реєстрації Мінфіну становить 10 робочих днів. Якщо показники за місяць доставляються замовнику кур'єром (за отримані послуги) після завершення

послуги (тобто в останній день місяця), існує підтримка виконання замовника більше ніж на 7 днів.

Можливість надання електронних оригіналів документів через системи електронного документообігу, а також кваліфікованих підписів виконавців та клієнтів гарантує більш швидкий обмін інформацією, а також можливість скорочення 7-денного циклу, що, безумовно, дозволить Це призведе до того, що розпорядники бюджетних коштів (одержувачі бюджетних коштів) швидше реєструють фінансові зобов'язання в органах Мінфіну, тим самим прискорюючи надходження коштів (в ДУ «Дніпровська міська рада»). Ці заходи можуть зменшити кількість рівнів збору.

Одним із важливих чинників удосконалення обліку дебіторської заборгованості є вивчення досвіду ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності та вдосконалення вітчизняної системи обліку дебіторської заборгованості, тобто застосування чинних міжнародних стандартів та запровадження вітчизняних стандартів, а не тільки в цілому, неможливо застосувати стандарти бухгалтерського обліку

Як інструмент для вдосконалення та підвищення важливості корпоративної облікової політики, а саме: коригування застарілої кредитної політики компанії до покупців; зміна консервативної політики на більш агресивну політику, спрямовану на збільшення прибутку за рахунок розширення кола клієнтів та продажу продукції в кредит. Запровадження системи знижок та штрафів. Щоб прискорити погашення дебіторської заборгованості, компанії скорочують терміни погашення, надаючи клієнтам знижки, що у свою чергу, спонукає клієнтів платити.

Враховуючи конкретні обставини підприємства, також рекомендується запропонувати клієнтам можливість частково оплатити послуги, розділити рахунок на десятирічні частини, а також визнавати дебіторську заборгованість за справедливою вартістю. Безнадійна

заборгованість повинна бути відображена в тому періоді, в якому вона визнана, або навпаки, в тому періоді, в якому вона ймовірно виникне (після її оцінки та визначення коригуючими проводками наприкінці звітного періоду).

Розробка альтернативних методів управління дебіторською заборгованістю, розробка нових методів обліку, планування, прогнозування та контролю дебіторської заборгованості є фактом і необхідністю. Особливу увагу слід приділити аналізу дебіторської заборгованості. В сучасних умовах господарювання, із зростанням масштабів підприємства, внаслідок скорочення операційної діяльності гальмується розвиток, знижується активність фінансового стану, знижується платоспроможність заборгованості та ризики корпоративної діяльності.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА РОЗРАХУНКОВИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

3.1 Напрями контролю за розрахунковими операціями

Основою внутрішнього контролю будь-якого підприємства є правильний метод внутрішнього контролю. Дослідження показують, що наразі не існує методу внутрішнього контролю для корпоративного довірчого бізнесу.

Внутрішній контроль можна організувати не тільки шляхом формування відповідних підрозділів або делегування повноважень окремим особам, але й шляхом розподілу контролю між працівниками бухгалтерських служб або за допомогою відповідних процедур. На різних рівнях управління відповідний персонал (включаючи бухгалтерів) може і повинен спрямовувати власну діяльність у межах своїх обов'язків для забезпечення ефективності підлеглих підрозділів або підрозділів. Проте проблема формування системи внутрішнього контролю виходить за рамки лише уточнення визначення цієї конкретної економічної категорії.

Основні функції включають інформацію, захист, діагностику, інвестиції та запобігання, доповнені екологічними, соціальними та технічними функціями відповідно до розроблених завдань і визначених цілей.

Основою здійснення внутрішнього контролю на будь-якому підприємстві є правильна методика здійснення внутрішнього контролю. Дослідження показують, що наразі не існує методу внутрішнього контролю для корпоративних довірених операцій.

Особливої актуальності набувають такі питання, як теорія і методика контролю за обліково-розрахунковими операціями, використання міжнародних принципів обліку та звітності та національних стандартів, надання обґрунтованих рекомендацій щодо подальшого вдосконалення обліково-аналітичної роботи.

Завдання внутрішнього контролю заборгованості представлено на рисунку 3.1

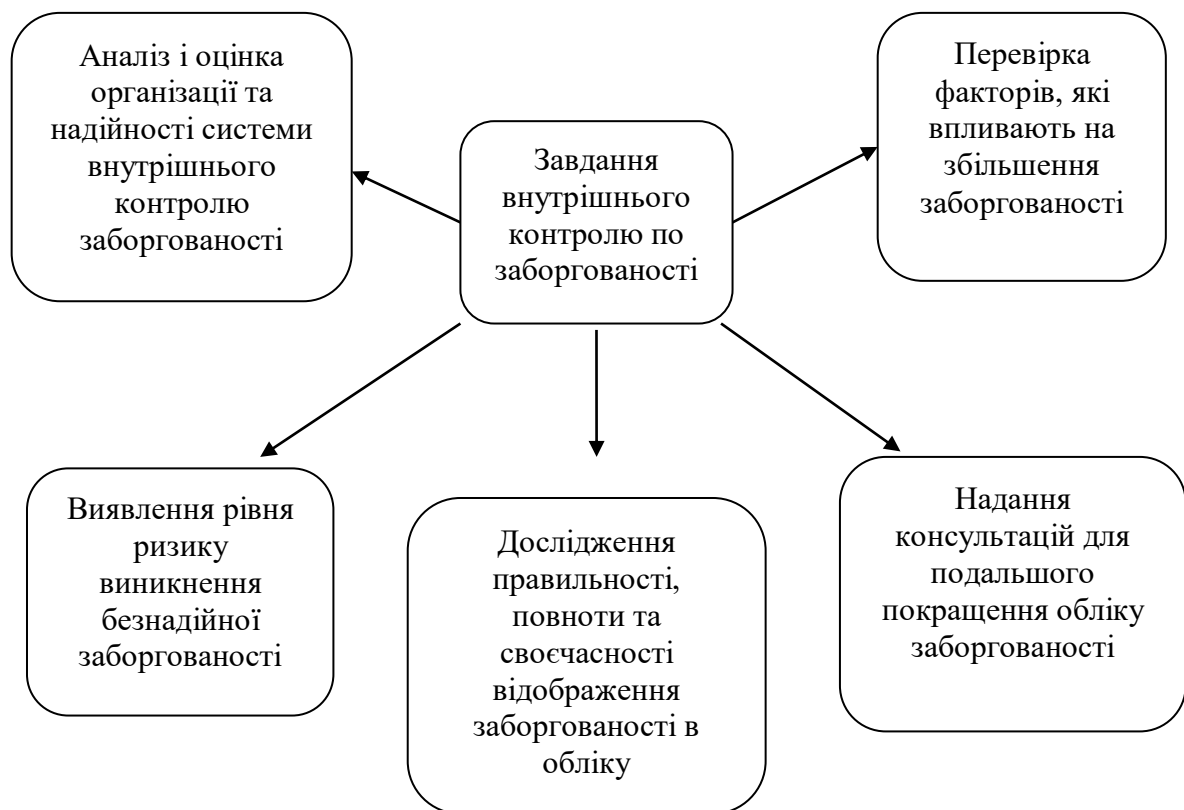

Рисунок 3.1 - Організаційна структура внутрішнього обліку, аналізу та перевірки розрахунків з дебіторами та кредиторами

**Джерело: Узагальнено автором на основі. [20].*

Внутрішній контроль – це система постійного контролю керівництвом підприємства або уповноваженим ним персоналом за функціонуванням об’єктів управління, спрямована на формування певної інформаційної основи та стати основою для прийняття управлінських рішень або управлінських коригувань для досягнення поставлених цілей.

Система внутрішнього контролю – це інформаційно-управлінська підсистема, яка забезпечує певні функції та взаємодіє з іншими інформаційними підсистемами (обліку та економічного аналізу). Соціальна функція внутрішнього контролю в регулюванні деяких соціальних процесів підприємства - трудова дисципліни та дотримання трудового законодавства. Технічною функцією внутрішнього контролю є підвищення узгодженості виробничого процесу та запобігання виникненню невиробничих видів. Інформаційна функція внутрішнього контролю полягає в оперативному інформуванні своїх об'єктів контролю, виявленні показників відхилень, помилок і фактів шахрайства, а також їх причин і способів усунення та мінімізації їх у майбутньому. Діагностична функція внутрішнього контролю допоможе визначити сильні та слабкі сторони звітного періоду, операційного періоду та подальшої господарської діяльності компанії, спрямувати підвищення ефективності управління та запобігти повторенню подібних помилок у майбутньому. Захисна функція внутрішнього контролю забезпечення, раціональне використання та системне збереження функціонування активів підприємства. Профілактична функція внутрішнього контролю в запобіганні виникненню та повторній помилці підприємства, шахрайства та марнотратства, а також неефективного використання всіх ресурсів підприємства.

Отже, окрім об'єктивних причин збільшення заборгованості, на її накопичення також впливає відсутність внутрішнього контролю або його недосконала розробка. Організація внутрішнього контролю підприємства передбачає рівень довіри до обліково-аналітичних показників зовнішньої та внутрішньої звітності, фахову складову виконання облікових, аналітичних та контрольних процедур.

Однією з важливих складових внутрішнього контролю для забезпечення ефективного ведення господарської діяльності є наявність внутрішнього контролю розрахунків. Він дозволить звести до мінімуму

кризу неплатежів і ймовірність банкрутства.

3.2 Система внутрішнього контролю підприємства

Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю дозволяє вирішити низку проблем суб'єкта господарювання, а саме: забезпечення прийняття адекватних, обґрунтованих управлінських рішень, оптимізація процесів фінансово-господарської діяльності, попередження, виявлення та усунення відхилень в інформації, що подається зацікавленим особам.

Роль системи внутрішнього контролю суб'єкта підприємництва полягає в забезпеченні його ефективного функціонування та реалізації потреб користувачів в інформації, яка може бути використана для розробки та обґрунтування адекватних управлінських рішень. Зважаючи на це, існує необхідність визначення основних характеристик системи внутрішнього контролю, що дозволить ідентифікувати та формалізувати критерії оцінювання ефективності її функціонування.

Система внутрішнього контролю являє собою політику і процедури, прийняті управлінським персоналом суб'єкта господарювання для досягнення цілей щодо забезпечення ефективного ведення господарської діяльності, у тому числі дотримання політики системи управління, забезпечення збереження активів, запобігання шахрайству та помилкам, їх виявлення, забезпечення точності і повноти облікових записів, забезпечення своєчасної підготовки достовірної інформації.

Внутрішній контроль як функція управління є засобом зворотного зв'язку між об'єктом та органом управління, що інформує про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень. Внутрішній контроль – це процес, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети. Основною його метою є об'єктивне

вивчення фактичного стану справ у суб'єкта господарювання, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети, а також доведення цієї інформації до органу управління. Пропонуємо застосовувати наступний порядок при проведенні процедур внутрішнього контролю (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Порядок проведення внутрішнього контролю розрахункових операцій

Етап	Задачі контролю	Процедури аудиторської перевірки
Підготовчий	Оцінка системи бухгалтерського обліку і контролю на підприємстві	Перегляд матеріалів попередніх перевірок, узгодження плану перевірки з керівниками підприємства, попереднє ознайомлення з фінансовою звітністю та статутом підприємства, складання плану аудиторської перевірки
Перевірка	Перевірка відповідності бухгалтерського обліку діючому законодавству, з'ясування правильності відображення в аналітичних і синтетичних регістрах обліку інформації щодо дебіторської та кредиторської заборгованості.	Контроль наявності, якості та реєстрації укладених договорів; звірка залишків по розрахунках за даними Головної книги, синтетичного й аналітичного обліку; перевірка правильності створення і використання резерву сумнівних боргів.
		Контроль повноти й реальності відображення господарських операцій по безготівкових розрахунках у первинних документах; контроль правильності розрахунків у первинних документах.
		Контроль відповідності та своєчасності облікової реєстрації; перевірка безнадійної дебіторської та кредиторської заборгованості; перевірка забезпечення зобов'язань.
		Перевірка претензійної роботи та інші питання, що стосуються аудиту дебіторської заборгованості і зобов'язань.
Заключний	Складання на підставі результатів перевірки звіту внутрішнього аудитора і пояснювальної записки	Підведення підсумків аудиторської перевірки, систематизація робочих документів і записів, які були складені під час перевірки, розробка заходів та відповідних рекомендацій щодо усунення знайдених порушень, складання звіту внутрішнього аудиту і пояснювальної записки.

**Джерело: згруповане автором на основі. [3].*

Належне функціонування системи внутрішнього контролю залежить і від працівників, яким доручена відповідна діяльність. Система відбору, найму, просування по службі, навчання та підготовки кадрів повинна забезпечувати високу кваліфікацію і чесність відповідного персоналу. Відповідальність за розробку і практичне ведення системи внутрішнього контролю покладається на керівництво економічного суб'єкта. Від нього залежить, щоб система внутрішнього контролю відповідала розмірам і специфіці діяльності економічного суб'єкта, функціонувала регулярно та ефективно.

Система внутрішнього контролю має функціонувати на різних суб'єктах господарювання як у суб'єктів підприємництва будь-якої форми власності, так і в бюджетних установах. Здійснюватися функції внутрішнього контролю можуть як окремими працівниками, так і відокремленими службами в межах установи чи підприємства.

Перевагою внутрішнього контролю є те, що він здійснюється як попередній, поточний (оперативний) і подальший, може бути документальним, фактичним і комбінованим; може проводитись як ревізія, тематична перевірка, розслідування та службове розслідування. Як функція управління внутрішній контроль залежно від часу проведення поділяється на попередній, поточний (оперативний) і подальший.

Попередній контроль здійснюється до прийняття управлінських рішень і здійснення господарських операцій. Управлінський персонал та головний бухгалтер здійснюють попередній контроль шляхом візування договорів і угод на отримання і відпуск матеріальних цінностей, виконання робіт і надання послуг; підготовки наказів про встановлення працівникам посадових окладів, надбавок до заробітної плати і про преміювання працівників підприємства тощо. Попередній контроль необхідний на всіх рівнях управління. Об'єктами попереднього контролю можуть бути внутрішньогосподарські плани, проектно-кошторисна документація,

документи на відпуск товарно-матеріальних цінностей і готової продукції, на видачу грошових коштів, догори і т. ін. Мета попереднього контролю – попередити протизаконні дії посадових осіб, протизаконні та економічно недоцільні господарські операції; забезпечити економне й ефективне витрачання господарських ресурсів; не допустити невиробничих витрат.

Поточний (оперативний) контроль. Мета його – виявити в процесі господарських операцій негативні відхилення в господарській діяльності, які під час попереднього або наступного контролю можуть бути не виявлені, знайти внутрішньогосподарські резерви подальшого зростання ефективності виробництва. У зв'язку з цим поточному контролю необхідно приділяти особливу увагу з боку персоналу суб'єкта господарювання, безпосередньо зацікавленого в покращанні результатів господарсько-фінансової діяльності.

При поточному (оперативному) контролі аналізуються показники оперативної звітності спеціалістами підприємств, а внутрішніми аудиторами та ревізорами здійснюються тематичні перевірки. Особливо ефективним є поєднання поточного контролю з попереднім, що має важливе значення для попередження невиробничих витрат, запобігання можливим розкраданням і втратам матеріальних ресурсів та грошових коштів.

Подальший контроль здійснюється після господарських операцій на підставі даних, зафіксованих у первинних документах, регістрах бухгалтерського обліку і в бухгалтерській звітності. Мета такого контролю – перевірка доцільності й законності господарських операцій за певний період, виявлення недоліків у роботі, порушень і зловживань, якщо вони були допущені. Він допомагає виявити і мобілізувати резерви для подальшого поліпшення всіх виробничих та економічних показників.

Найвища дієвість та ефективність контролю досягається послідовним поєднанням попереднього, поточного (оперативного) і подальшого контролю.

Залежно від джерел інформації, яка використовується при здійсненні

контрольних функцій, внутрішній контроль поділяється на документальний і фактичний.

Документальний контроль полягає у встановленні достовірності й законності господарських операцій за даними первинної документації, облікових регістрів і звітності, в яких вони знайшли відображення. Фактичним називається контроль, за якого кількісний і якісний стан об'єктів, які перевіряються, встановлюється шляхом обстеження, огляду, обмірювання, перерахунку, зважування, лабораторного аналізу та інших способів перевірки їх фактичного стану. До об'єктів контролю належать засоби підприємства, які включають у себе всі необоротні та оборотні активи.

Документальний і фактичний контроль тісно взаємопов'язані, тому що тільки їх спільне проведення дає змогу встановити дійсний стан об'єкта перевірки. Поєднання документального і фактичного контролю називають комбінованим контролем.

До предмета внутрішнього контролю належать усі процеси і явища, пов'язані з господарською діяльністю підприємств, при цьому межі внутрішнього контролю сягають від прийняття управлінського рішення до визначення його результативності.

3.3 Вдосконалення проведення контролю за розрахунковими операціями

Посилення контролю за розрахунковими операціями та їх зберіганням є дуже актуальним питанням сьогодення. Завершення розрахункових операцій та бухгалтерського обліку на підприємствах і в установах загалом автоматизовано. Щоб краще працювати та бути захищеним від небезпечних вірусів, надаються вдосконалення, дослідження, нові та вдосконалені рішення, винаходи тощо, що забезпечує ефективне управління

підприємством, дозволяє своєчасно контролювати та постійно аналізувати виконання діяльності підприємства. Агентство складає кошторис для забезпечення надійного та цільового використання ресурсів, а також швидкого виконання внутрішніх розрахунків. Основним напрямом модернізації системи бухгалтерського обліку розрахункового бізнесу є врахування особливостей методів обліку, вибір оптимального програмного забезпечення відповідно до вимог, проведення економічного аналізу та оцінки ефективності використання інформаційних систем.

Основою дослідження є регламентація та законодавча поведінка внутрішнього контролю, а також праці відомих вітчизняних та зарубіжних учених з методології та теорії внутрішнього контролю. Під час дослідження використовували ретроспективний та загальнонауковий методи аналізу. Існують технічні та процедурні проблеми комп'ютеризації бухгалтерського обліку, і частково їх вирішення полягає в розробці програмних продуктів, але є також теоретичні та організаційні проблеми, які потребують вдосконалення.

Під час здійснення господарської діяльності кожен власник підприємства повинен бути впевнений в правильному, постійному, нормативно-правовому обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами. В сучасних умовах господарювання цю впевненість в коректних діях обліковців може надати зовнішній аудит.

Вважаємо, що одним із прийнятих ефективних рішень на великому підприємстві є введення до адміністративного складу нового структурного підрозділу, який би постійно проводив внутрішній контроль господарських процесів на підприємстві. На нашу думку, таким підрозділом повинен бути відділ внутрішнього контролю. Головним завданням даного структурного підрозділу повинно бути забезпечення достовірною, вчасною та перевіреною інформацією управлінський склад підприємства для проведення та удосконалення подальших управлінських рішень. Тому, відділ

внутрішнього контролю повинен в своїй роботі обов'язково керуватись наступними функціями (Додаток Г).

Вважаємо, що формування відділу внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві призведе до:

забезпечення ефективного функціонування стійкості і максимального розвитку організації підприємства в умовах пандемії та постійної конкуренції;

- збереження та ефективного використання ресурсів і потенціалу підприємства; своєчасного виявлення і мінімізування комерційних, фінансових та інших ризиків під час управління підприємством;

- сформування адекватної сучасної системи інформаційного простору для всіх рівнів управління

- своєчасного адаптування підприємства до проведення трансформації деяких структурних підрозділів підприємства.

Якщо розглядати специфіку діяльності комунальних госпрозрахункових підприємств, які обслуговують бюджетні установи та служби місцевого бюджету, то слід звернути увагу на питання дебіторської та кредиторської заборгованості, спричинені несвоєчасним та недостатнім фінансуванням підприємств та організацій. .

Крім об'єктивних причин збільшення заборгованості, на її накопичення також впливає відсутність внутрішнього контролю або його недосконала розробка. Оскільки організація внутрішнього контролю енергетичної компанії, яка передбачає рівень довіри до обліково-аналітичних показників зовнішньої та внутрішньої звітності, фахову складову виконання облікових, аналітичних та контрольних процедур.

В таблиці 3.3 представлено види довгострокової дебіторської заборгованості, що є об'єктом внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві.

Значну увагу практичним та теоретичним аспектам шляхів

вдосконалення внутрішнього контролю підприємств розрахунків з дебіторами та кредиторами приділяли науковці.

Таблиця 3.3 - Види довгострокової дебіторської заборгованості, що є об'єктом внутрішнього контролю

Субрахунки		Зміст
377	Довгострокові векселі одержані	Відображається якщо підприємство отримало такий вексель від покупця з терміном погашення більше дванадцяти місяців. Довгострокова дебіторська заборгованість забезпечена векселем вважається більш надійною та зручною у фінансових операціях, оскільки вексель, наприклад, можна передати третій особі
3771	Інша дебіторська заборгованість	Відображаються усі інші борги зі строком погашення понад дванадцять місяців. Найчастіше це поворотна фінансова допомога, позики працівникам підприємства
3777	Довгостроковий вклад у спільну діяльність	Призначено для обліку вкладів підприємства до спільної діяльності без створення юридичної особи за договором простого товариства (як матеріальних, так і трудовою участю) за умови, що договір укладений на строк більше року. Передача учасником активів як вкладу у спільну діяльність відповідно до законодавства відображається за кредитом рахунків з обліку відповідних активів та дебетом субрахунку 1831 «Довгостроковий вклад у спільну діяльність» (якщо договір спільної діяльності укладено на строк більше, ніж один рік або безстроково) або субрахунку 3771 «Вклад у спільну діяльність» (якщо договір спільної діяльності укладено на строк менше, ніж один рік)

**Джерело: розроблено автором на підставі дослідження діяльності Сумське обласне комунальне підприємство «Фонд інвестування об'єктів соціальної сфери та промисловості»*

Під час підготовки і планування перевірки аудитор визначає мету та основні завдання перевірки. Метою внутрішнього аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами є встановлення об'єктивної інформації про суми зобов'язань, відображених у фінансовій звітності, складання думки про достовірність, законність, повноту та об'єктивність відображених у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності розрахунків.

Для ефективного проведення внутрішнього контролю розрахунків з

дебіторами та кредиторами аудитору необхідно визначити, які прийоми та методи будуть використовуватись.

Сьогодні практично всі підприємства та організації ведуть облік в автоматичному режимі. Для вдосконалення обліку дебіторської заборгованості в автоматизованих процесах вжито наступних заходів: створюють інформативну базу дебіторської заборгованості, кредитної заборгованості учасників розрахунків;

- проводять звірку в електронній формі взаємні вимоги, зобов'язання і при цьому вибирають самі раціональні способи для погашення заборгованості (взаємної заборгованості);

- проводять взаємозалік при чому поступово будуть скорочуватись обсяги заборгованості;

- ведуть облік, звітність проведених взаєморозрахунків.

Посилення контролю за розрахунковими операціями є дуже актуальним питанням сьогодення і запропоновані заходи дозволять покращити стан контрольного процесу за розрахунковими операціями на досліджуваному підприємстві.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукової проблеми, що полягає в удосконаленні методики та організації обліку і контролю розрахункових операцій на базі: комунальне підприємство «Інвестиційний фонд соціальних сфер та промислових об'єктів». Результати дослідження дозволили зробити висновок, що мета роботи була досягнута:

Після вирішення попередньо поставлених питань вивчаються особливості ведення бухгалтерського обліку розрахунків з корпоративними контрагентами та узагальнюються набуті теоретичні та практичні бухгалтерські знання та навички.

Основними аспектами, які характеризують природу економіки та необхідність бізнесу будувати відносини з покупцями та клієнтами, є:

1. Розрахунок між кожним підприємством і його контрагентом є невід'ємною частиною загальної структури заборгованості підприємства, а його виникнення є результатом господарської діяльності підприємства. Дане дослідження дозволяє проаналізувати та висвітлити визначення поняття «розрахунки».

2. Сума заборгованості боржника підприємству на певну (зазначену) дату називається дебіторською заборгованістю. Аналіз розподілу дебіторської заборгованості за розрахунками контрагентів дозволяє зробити висновок про важливість цих розрахунків у кожному виді діяльності підприємства.

3. Формування та розмір заборгованості перед боржником залежить від ряду ключових факторів, серед яких: до внутрішніх факторів відносяться обсяг реалізації, структура собівартості продукції, виробничий цикл, наявність матеріально-технічного забезпечення зберігання готової продукції (товарів), особливості кредитної структури підприємства, методи розрахунків

з дебіторами, стан заборгованості, система контролю корпоративного боржника тощо; зовнішні чинники: стан економіки країни; валютний і товарний баланс; стан кредитного ринку; грошово-кредитна політика Національного банку; динаміка інфляційного процесу; стабільність курсу національної валюти; ставка; розвиток цільових ринків; специфіка ринку сировини підприємств; національна податкова система та види податкової політики; законодавчий контроль.

4. Організація розрахункового обліку повинна роз'яснити наступні питання: Встановлення класифікаційних ознак дебіторської заборгованості; Визначення найбільш ефективного методу розрахунку резервів безнадійної заборгованості підприємства; Визначення системи реєстрації облікового процесу для забезпечення ефективного відображення дебіторської заборгованості. Створення структури управління передачею інформації між підрозділами.

5. Для вдосконалення системи обліку дебіторської заборгованості важливо забезпечити впровадження:

- звірка рахунків обох сторін і корпоративних контрагентів на регулярній основі, бажано в електронному вигляді, навіть щомісяця;
- система штрафних санкцій у випадку прострочених розрахунків.

Використовувати оперативну інформацію результатів внутрішнього контролю для ефективної організації кредитної роботи структурного підрозділу щодо своєчасності оплати рахунків, що в подальшому забезпечить зниження частки простроченої заборгованості контрагента;

- здійснювати постійний моніторинг потенційних контрагентів, які часто прострочують платежі;
- провести попередній аналіз фінансової стійкості кожного потенційного контрагента на основі попередньо розробленого списку ключових критеріїв оцінки;

- використовувати сучасні методи погашення дебіторської заборгованості;

Підсумовуючи, можна сказати, що діяльність СОКП «Фонд інвестування об'єктів соціальних сфер та промислових» Сумської області є недостатньо ефективною. По-перше, через скорочення кредитних ресурсів і погіршення умов кредитування знизилася ефективність діяльності. Процес отримання кредиту складний, тому не у всіх є така можливість. Таким чином, на основі проведеного дослідження можна встановити, що організація бухгалтерського обліку є комплексною концепцією, яка включає низку дій, що здійснюються для створення та постійного вдосконалення цілісної системи бухгалтерського обліку, яка включає повний набір законів, методів, технік обліку та організаційні елементи, що задовольняють інформаційні потреби користувачів обліково-економічної інформації в конкретних умовах. Встановлено, що на бухгалтерський облік організацій впливають об'єктивні та суб'єктивні фактори, які визначають раціональність організації бухгалтерського обліку на підприємствах.

Під час здійснення господарської діяльності кожен власник підприємства повинен бути впевнений в правильному, постійному, нормативно-правовому обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами. В сучасних умовах господарювання цю впевненість в коректних діях обліковців може надати контроль.

Теоретичні узагальнення та рекомендації, засновані на врахуванні індивідуальних потреб, частково сприятимуть удосконаленню організації обліку та контролю розрахункових операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалмасова Н.С., Терещенко В.С. Удосконалення бухгалтерського обліку поточних зобов'язань в Україні на підставі міжнародного досвіду. URL: 84 http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64247.doc.htm. (Дата звернення: 30.10.23).
2. Акименко О. Ю., Жолобецька М. Б., Парминська В. С. Тракткування та розмежування понять «зобов'язання», «заборгованість» та «розрахунки». Теоретичний аспект та практичний взаємозв'язок : монографія. URL: ib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-01/MONOGRAFIYA_dlya_zvitu_1.pdf. (Дата звернення: 30.10.23).
3. Акімова Н.С., Новицька Н.В. Основні проблеми обліку та внутрішнього аудиту дебіторської і кредиторської заборгованостей. *Научно-технический сборник № 77*. С. 268-273.
4. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія / Укладачі: Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М. та ін. К.: ЦП «Компринт», 2019. 426 с.
5. Басюк А. Удосконалення аналітичного обліку розрахунків з контрагентами в умовах його автоматизації. URL: http://www.rusnauka.com/32_PRNT_2013/Economics. (Дата звернення: 30.10.23).
6. Белозерцев В.С., Худякова О.С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві. *Економіка та держава № 1/2019*. С. 73-77. (Дата звернення: 30.10.23).
7. Бержанір І.А. Напрями удосконалення обліку розрахунків з контрагентами. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2019. С. 25–27. (Дата звернення: 30.10.23).

8. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А. Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2(19) 2020. С. 240-244.

9. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 36–39.

10. Вітренко О.В. Організація обліку дебіторської заборгованості в системі управління ризиками. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2020. Вип. 34. С. 35-42.

11. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (Дата звернення: 30.10.23).

12. Дорош Н.І. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. Вип. 1. С. 93–97.

13. Інструкція «Про затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції з його застосування». Наказ МФУ від 30.11.99 р. №291. [Електронний ресурс] / Назва з титульного екрану – Режим доступу: <https://cutt.ly/G1XwLuu> (Дата звернення: 30.10.23).

14. Кручак Л.В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 22. С. 161 – 165.

15. Кюрджиєв А.С., Іонін Є.Є. Дебіторська заборгованість підприємства. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. Т. 2, № 10. С. 164–169. URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5633/5660> (Дата звернення: 15.10.23).

16. Любар О. О. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління кредиторською заборгованістю

підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7927> (дата звернення: 30.11.2023).

17. Меліхова Т.О. Удосконалення документування обліку розрахунків з покупцями та замовниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №2. С. 24—32.

18. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» від 01.01.2012 р. № 929_013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text. (Дата звернення: 30.10.23).

19. Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 «Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05.06.1995 за № 168/704, (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (Дата звернення: 30.10.23).

20. Непочатова В. С. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 134-138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_3_35 (Дата звернення: 20.10.23).

21. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>. (Дата звернення: 30.10.23).

22. Подмешальська Ю.В. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник/ Ю.В. Подмешальська, Т.О. Меліхова, Н.С. Чакалова. — Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 400 с.

23. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>. (Дата звернення: 28.10.23).

24. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів

України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>. (Дата звернення: 29.10.23).

25. Савченко А.М., Коротаєва І.Р. Аналіз кредиторської заборгованості на прикладі підприємства ПАТ «Монделіс Україна». *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, №18 (2019), 174-180. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-26). (Дата звернення: 30.10.23).

26. Сирцева С.В., Щербак М.М. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 14. 2016. С. 1001-1005.

27. Хохлов М.П., Корнієнко О.С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 402-407. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/70.pdf (Дата звернення: 30.10.23).

28. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2017. 816 с.

29. Шаповал Л.П. Основні особливості організації обліку розрахункових операцій в бюджетних установах. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського аудиту та оподаткування в умовах глобалізації»*(м. Суми 16.11.2023р.) С. 372-374.

30. Шаповал Л.П. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: особливості ведення. *Збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки»*, (м. Дніпро ,13 – 14 квітня 2023 р.) С.140-142

31. Ямненко Г.О. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *International Electronic Scientific Journal*. 2017. Т. 3. № 2. URL:

<https://pathofscience.org/index.php/ps/article/download/286/353>. (Дата звернення: 15.10.23).

32. Cohen, S., Manes Rossi, F., Mamakou, X. and Brusca, I. (2022), "Financial accounting information presented with infographics: does it improve financial reporting understandability?", *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, Vol. 34 No. 6, pp. 263-295.

33. Maksymenko I. Fiscal audit development in the system of budget process management. *Academy of Accounting and Financial Studies journal*, - 2018.-vol.22,is.6,7p.

34. Magerakis, E. (2022), "The importance of managerial discretion on managerial ability–firm cash holding nexus", *Management Decision*, Vol. 60 No. 12, pp. 3275-3303. URL:<https://doi.org/10.1108/MD-07-2021-0991>

35. Nazarenko O. Accounting and economic aspects of the calculation of the integrated assessment index of outsourcing companies. *European Science. Scientific journal*. 2020. № 1. p. 64—70. URL: <http://www.european-science.sk/storage/journals/essays/1-2020/362.pdf> (Дата звернення: 29.10.23).

36. Pallisserry, F. (2012), "True and fair financial reporting: a tool for better corporate governance", *Journal of Financial Crime*, Vol. 19 No. 4, pp. 332-342. URL:<https://doi.org/10.1108/13590791211266331>. (Дата звернення: 29.10.23).

